De energie van de stad 2017

Gemeente Utrecht

Gemeente Utrecht

Colofon:

Uitgave
Gemeente Utrecht,
programma Utrechtse Energie
Utrecht.nl/energie
Utrechtseenergie@utrecht.nl
@energie030

Internet
www.utrecht.nl/energie

Foto's
Willem Mes
Robert Oosterbroek
HIER Klimaatbureau
Renzo Gerritsen
CU2030.nl

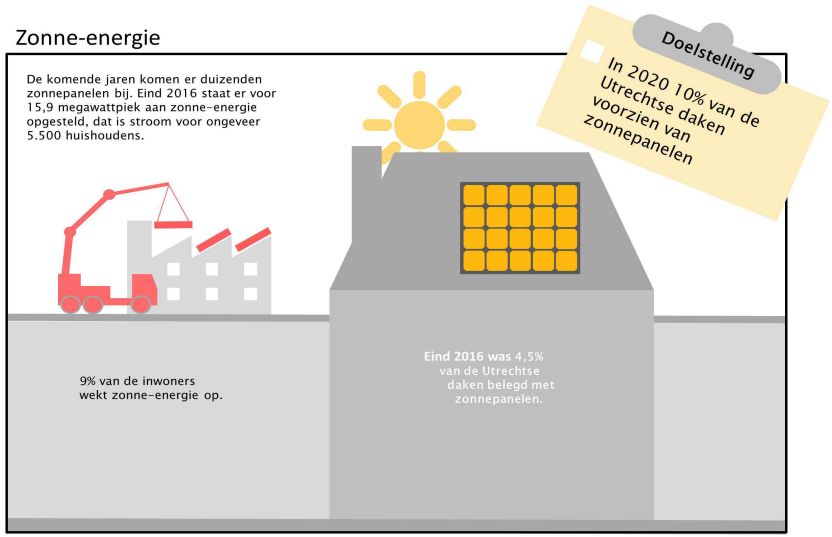
Verhalen
Eddy Steenvoorden
Wijkbureau West

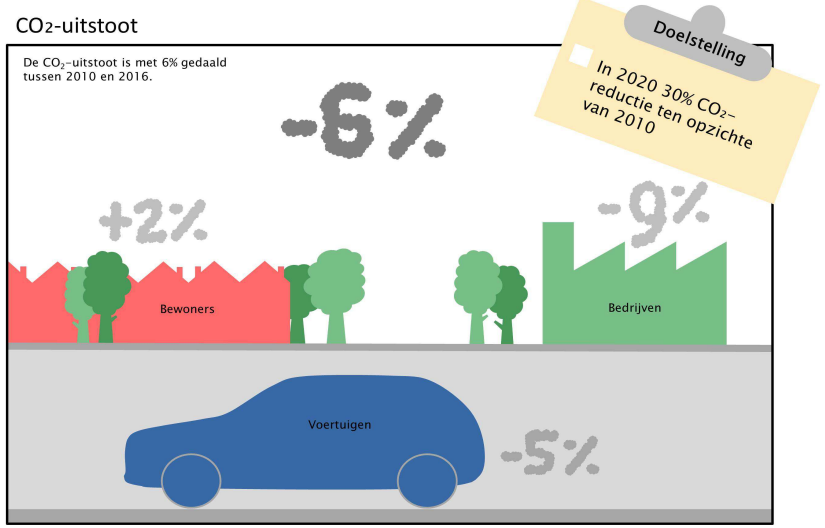
Iconen
www.freepik.com

Inhoud

Inleiding 4

1. Samenvatting 5
2. Effect in de stad 9
3. Cirkel van Controle – Eigen organisatie – Eigen gebouwen 10
4. Cirkel van Invloed – Wonen – Bedrijven – Zon 19
5. Cirkel van lobby en kennisontwikkeling 40

Inleiding van deze voortgangsrapportage

Gemeente Utrecht

Utrechters wekken steeds meer zelf energie op en besparen slim.
We zijn vandaag al druk bezig met de energie van morgen. Utrecht wil in 2030 klimaatneutraal zijn. Dit levert de stad banen, geld en een gezonde toekomst op.

De concrete doelstellingen van Utrechtse Energie in 2020, zoals geformuleerd in het coalitieakkoord zijn:

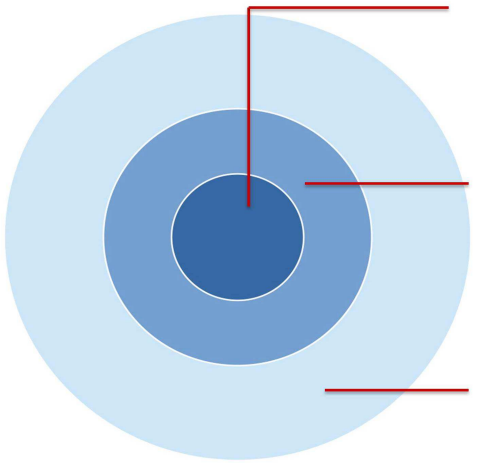
- 30% CO_2-reductie ten opzichte van 2010
- 20% van het totale energieverbruik wordt duurzaam opgewekt
- 10% van de daken is bedekt met zonnepanelen

Energieagenda's

Een klimaatneutrale stad is de stip op de horizon, waar we in Utrecht naar toe werken. Het Energieplan en de duiding door het College zijn hiervoor de basis (vastgesteld door de raad op 14 januari 2016).
De 'Energieagenda's' (vastgesteld op 3 december 2015) is het uitvoeringsprogramma waarmee we werken. We hebben hierin gekozen voor een structurering en sturing aan de hand van de mate van invloed die wij als gemeente hebben. We onderscheiden:

- cirkel van controle: wat kunnen wij zelf doen?
- cirkel van invloed: wat kunnen we samen doen?
- cirkel van lobby en kennisontwikkeling: wat moeten anderen doen?

In het begin heeft de aanpak zich vooral gericht op de binnenste cirkel. Omdat de grootste winst te behalen is in de tweede en derde cirkel is de afgelopen jaar veel geinvesteerd in de samenwerking met woningcorporaties, energiebedrijven en andere overheden.

Cirkel van controle:
emissies die we als gemeentelijke organisatie zelf kunnen beïnvloeden:
•Verduurzaming eigen organisatie
•Handhaving Wet Milieubeheer bij bedrijven

Cirkel van invloed:
emissies die we kunnen reduceren als wij ons maximaal inzetten en partners zich eveneens maximaal committeren:
- Stimulering particuliere woningeigenaren (vooral verhuizers en klussers)
- Corporatie woningen naar gemiddeld label B
- Meerderheid kantoren en zorginstellingen gaan substantiële reductie realiseren
- Vergroening stadsverwarming
- 10% daken belegd met zonnepanelen

Cirkel van lobby en kennisontwikkeling:
emissies waarvoor we afhankelijk zijn van (met name) landelijke ontwikkelingen zoals:
- Verdere vergroening van de elektriciteitsvoorziening
- Apparaten
- Mobiliteitsbeleid

Mate van invloed die de gemeente Utrecht heeft op de omvang van de CO2 emissies

Samenvatting van deze voortgangsrapportage

Gemeente Utrecht

Energietransitie in de versnelling

Afgelopen jaar is de energietransitie in Nederland in een versnelling geraakt. Utrecht is in drie ranglijsten als meest duurzame en actieve stad van Nederland aangeduid. Er is de afgelopen jaren hard gewerkt aan infrastructuur en samenwerking met andere partijen. De volgende uitdaging is de stap naar grootschalige toepassing van nieuwe en duurzame technieken in woningen, gebouwen en mobiliteit. Met de start van de eerste Utrechtse aardgasvrije wijk Overvecht-Noord, een ontwerp- en participatieproces van energielandschap Rijnenburg, onderzoeken naar proefboringen voor aardwarmte en inzet op een volledig gasloze en energieneutrale gebiedsontwikkelingen in de Merwedekanaalzone en Beurskwartier is de transitie nu echt aan de gang. Daarnaast gaan bewoners en bedrijven verder met de verduurzaming van het Utrechts vastgoed en neemt de duurzame energieopwekking, met name die van zonne-energie, toe. De komst van elektrisch rijden met bidirectionele laadpalen maakt de koppeling tussen energie-opslag en vervoer-woningen mogelijk.

Landelijk beleid

In het regeerakkoord *'Vertrouwen in de toekomst'* is Klimaat en Energie één van de vier hoofdopgaven: Nederland wordt duurzaam. De regering wil een reductie van 49% van de CO_2 uitstoot in 2030. Met alle sectoren worden afspraken gemaakt worden over de afname van CO_2. Gemeenten zullen een zwaardere regierol krijgen in de uitvoering van de transitie naar aardgasvrije wijken. Bouwregelgeving wordt aangescherpt en naar voren gehaald. Ook wordt om Regionale Energie Strategieën gevraagd om bij te dragen aan een Nationaal Programma Energietransitie.
De overheid maakt geld vrij voor corporaties via een korting op de verhuurderheffing (€100 mln/jr) en er komt structureel geld (€300 mln/jr) om expertise op te bouwen en proefprojecten te ondersteunen in alle sectoren.

Ook continueert de rijksoverheid de SDE+ subsidies (opwekking van duurzame energie) oplopend tot €3,2 miljard per jaar. Daarnaast gaat de rijksoverheid (energie)wetgeving en belastingen aanpassen: belastingen voor burgers en bedrijven worden vergroend, onder meer door verschuivingen in de energiebelasting. De salderingsregeling duurzame elektriciteit wordt omgevormd in een nieuwe regeling. Naar verwachting zullen er in 2019 geen nieuwe gebouwen meer op aardgas aangesloten worden. De aansluitplicht voor aardgas wordt vervangen door een warmterecht.

Utrecht blijft koploper

Utrecht heeft met haar energiebeleid al een aantal jaren een koploperspositie in Nederland. Ook in 2017 is dit het geval.
Het aandeel zonnepanelen groeit; 9% van de inwoners geeft aan zonnepanelen op het dak te hebben. Utrecht wordt vaak als voorbeeld genoemd bij de aanpak van aardgasvrije wijken. Ook de gekozen werkwijze is onderscheidend ten opzichte van andere steden: via een regietafel samenwerken met onder andere netbeheerders, woningbouwcorporaties en energieleveranciers.
Utrecht is ook actief in diverse netwerken op landelijk niveau. We zijn namens de VNG onderhandelaar voor de sector gebouwde omgeving bij het klimaat en energieakkoordUtrecht was één van de trekkers van de ambitieuze Green Deal over aardgasvrije wijken. Op 8 maart 2017 werd in Utrecht de Green Deal aardgasloze wijken gesloten tussen het Rijk en 31 gemeenten. Via een data-analyse werd Overvecht-Noord geselecteerd om als eerste bestaande wijk in Utrecht om in 2030 van het gas af te gaan.

Samenvatting van deze voortgangsrapportage

Gemeente Utrecht

Utrecht ontwikkelde met partners een Europese subsidie voor het project IRIS om in Kanaleneiland 12 flats van Bo-Ex naar energieneutraal te brengen. Daarin zullen onder andere nieuwe diensten om burgers makkelijk te laten kiezen voor energie neutrale oplossingen en diensten worden ontwikkeld.
Met onze prestatieafspraken tussen gemeente, corporaties en huurdersverenigingen wonnen we de Stookjerijk trofee voor meest groene prestatieafspraken.
De eerste van 9 Utrechtse zorginstellingen haalde in 2017 het niveau brons van de Milieuthermometer Zorg.
De warmtevisie werd unaniem vastgesteld in de raad, waardoor er nu een breed gedragen basis ligt voor een duurzame warmtevoorziening in de stad. We sloten ook een samenwerkingsovereenkomst met Eneco, zodat we nu concreet kunnen toewerken naar verduurzaming van het warmtenet.

De energietransitie vraagt om nieuwe samenwerkingsvormen

We kunnen alleen de doelstellingen halen als alle sectoren in de samenleving meewerken.
De samenwerking binnen de gemeente Utrecht is versterkt door met het programma Utrechtse Energie directer aan te sluiten bij de ontwikkeling van prioritaire gebieden. Ook was er samenwerking met individuele partijen door het sluiten van overeenkomsten. Zo tekende de gemeente in 2016 een samenwerkingsovereenkomst met Stedin, waarbij op basis van open uitwisseling en afspraken in een jaarplan wordt samengewerkt.

De Regietafel Energietransitie Utrecht kreeg in 2016 vorm. Dit is een bestuurlijke en ambtelijke samenwerkingsvorm tussen de woningbouwcorporaties via de STUW, Eneco, Stedin, Energie U en de gemeente. De regietafel richt zich in eerste instantie op vraagstukken rond de samenhang tussen gebouwen/gebieden, energie- infrastructuur en energieopwekking.

De regionale samenwerking is versterkt via de U10 en de Regionale Energie Alliantie met EBU, Provincie, U10, NMU en Amersfoort.

De komende jaren

We staan aan de vooravond van een enorm grote investeringsopgave, die vergeleken kan worden met de stadsvernieuwingsgolf uit de jaren '70 - '90. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat onze energievoorziening in 2050 helemaal duurzaam is. We moeten daarvoor over op geheel nieuwe manieren van verwarmen, douchen en koken. Utrecht tekende in maart 2017 de Green Deal 'Aardgasvrije wijken', waarin staat hoe gemeenten stap voor stap werken aan aardgasvrije wijken. De volgende stap staat In het regeerakkoord en het interbestuurlijk programma dat op 14 februari 2018 is ondertekend door lokale overheden waar staat dat gemeenten een warmtetransitieplan moeten gaan maken. Dat is de eerste stap om alle wijken in de stad naar aardgasvrij en energieneutraal te krijgen. De inzet van Utrecht zal zijn om de koploperspositie te verzilveren om maximaal gebruik te maken van landelijke financiële en beleidsmatige ruimte.

Deze voortgangsrapportage: een cyclisch leertraject

Er is op lokaal niveau maar ook landelijk geen blauwdruk beschikbaar van de sturing op de energietransitie. De enige manier om eraan te werken, is om samen te werken aan nieuwe aanpakken met het doel scherp voor ogen, kennis te bundelen, goed te kijken naar leerervaringen elders, verschillende interventies te proberen en deze ook bij te stellen. Deze voortgangsrapportage heeft daarom als doel om terug te kijken, maar ook te benoemen wat niet goed ging en wat we meenemen als leerpunt.

Horeca kiest voor duurzame koers

Energiezuinige lampen, slimme thermostaten, watervrije urinoirs... De Utrechtse horeca werkt geleidelijk steeds duurzamer. Voor ondernemers houdt duurzaamheid niet op bij een lagere energierekening. Een impressie van vier ondernemers.

Louis Hartlooper Complex

De grootste stap richting energiezuinig? Hans Overberg, verantwoordelijk voor de techniek in het Louis Hartlooper Complex, hoeft niet lang na te denken: het gebruik van led-verlichting. Het energieverbruik daalde naar ongeveer een tiende ten opzichte van de traditionele lampen die voorheen werden gebruikt. "Een extra voordeel is dat je met onderhoud veel minder tijd kwijt bent, want je hoeft bijna geen lampen meer te vervangen. Zo bespaar je dus eigenlijk dubbel."

Ledlampen

De verlichtingstechniek gaat razendsnel en ledlampen hebben daardoor steeds minder beperkingen. "Het was eerst bijvoorbeeld nog moeilijk om ledlampen geleidelijk te dimmen, maar dat kan nu ook. Daarmee word de keus voor ledverlichting dus nog aantrekkelijker."

'Ledlampen dimmen kan nu ook'

Eerst repareren

Kiezen voor een duurzame koers heeft voor hem een praktische en een idealistische kant: "Ik vind dat je eerst moet proberen iets te repareren voordat je het vervangt. Daar is bij ons ook de ruimte voor, ik heb bijvoorbeeld mijn eigen werkplaats om reparaties te doen. Verspilling is niet alleen slecht voor de portemonnee, maar ook voor de aarde."

Kantien

'Onze inrichting bestaat uit tweedehands meubels'

Hergebruik begint in restaurant Kantien al bij het gebouw aan de Ravellaan zelf. "We zitten in een transformatiepand waar voorheen de gemeente was gevestigd, zegt mede-eigenaar Spencer Griët. "Zelf hebben we voor de inrichting ook gebruik gemaakt van tweedehands meubels en stoelen die uit een oude loods komen. Ze passen bij ons qua sfeer, maar het is ook onze filosofie: probeer als het even kan, slim om te gaan met producten."

Biologische producten

Ook Kantien maakt dit jaar werk van led-verlichting, maar de keuze voor duurzaamheid reikt verder dan energiebesparing: het restaurant gaat het liefst in zee met leveranciers die op dezelfde golflengte zitten en producten leveren die vaak een biologisch karakter hebben. De Kantien wil ook de vegetarische maaltijd promoten. "Vegetarisch eten is natuurlijk heel duurzaam als je kijkt vanuit de productie. Zonder een vingertje omhoog te steken, mag je als restaurant best een rol spelen in de bewustwording."

Horeca kiest voor duurzame koers

Spaghetteria

Een duurzaamheidsvignet op de deur van je restaurant? Onno Splinter, mede-eigenaar van de Spaghetteria aan de Witte-vrouwensingel vindt het niet superbelangrijk. "Maar een duurzame filosofie wél. Het is niet de bedoeling dat je ten koste van moeder natuur je geld verdient. Je bent natuurlijk ondernemer en het is zoeken naar een juiste balans, maar ik wil mijn ziel niet verkopen."

'We gebruiken alleen biologische groenten en slowfood-gecertificeerd vlees'

Duurzame filosofie

Als het om energiebesparing gaat, levert een duurzame aanpak op langere termijn juist geld op. Tijdschakelaars op de koelkasten, led-lampen, isolatiefolie achter de toch al efficiënt gebruikte verwarming: de Spaghetteria heeft het allemaal. En die besparingen zijn prettig, maar toch vooral onderdeel van het maatschappelijk verantwoord willen ondernemen. "Ook in de keuken. We gebruiken alleen biologische groenten en slowfood-gecertificeerd vlees. Wat mij betreft mag de Nederlandse overheid ook wel strengere richtlijnen opstellen voor een duurzamer vleesproductie. Dat kan echt nog een stuk beter."

Winkel van Sinkel

Dirk Velthuizen, mede-eigenaar van De Winkel van Sinkel aan de Oudegracht, laat momenteel een energiemonitor uitvoeren om goed zicht te krijgen op het verbruik door zijn onderneming. Daarna wil hij knopen doorhakken over maatregelen die zijn onderneming nog duurzamer kunnen maken.

Watervrije urinoirs

Eén aanbeveling nam hij al over: het plaatsen van watervrije urinoirs. "En ik denk ook aan het plaatsen van zonnepanelen. Dat is niet makkelijk op dit pand en het leidt niet tot een heel grote besparing, maar alle kleine beetjes helpen."

'We zetten de drankenkoeling 's nachts vaak uit'

De voortschrijdende techniek maakt energie besparen vaak makkelijker, ook buiten de openingsuren. "We zetten de drankenkoeling 's nachts uit. Vroeger kostte het opnieuw opstarten misschien veel energie, maar dat geldt niet meer voor de nieuwste modellen. En je kunt voor het aan- en uitzetten een simpel appje gebruiken."

Maar soms moet je de techniek juist links laten liggen, zegt Dirk lachend. "'s Zomers kan het hier nogal warm worden en sommige klanten vragen dan waarom we geen airco hebben. Maar ik zet toch liever de deuren open voor wat frisse lucht."

2. Effect in de stad

Utrecht heeft zich tot doel gesteld de stedelijke emissies van CO_2 in 2020 te reduceren met 30% ten opzichte van 2010. De CO_2 emissies in de gemeente Utrecht daalden in de periode 2010-2016 met 6%*. Deze daling is vergelijkbaar met de daling 2010-2015. De CO_2 emissies per inwoner daalden in de periode 2010-2016 harder (-15%) dan de totale emissies (-6%), omdat in dezelfde periode het aantal inwoners groeide met 10%.

Er is een dalende trend in het energieverbruik in de stad ten opzichte van 2010 te weten 8%. In 2015 was het energieverbruik met 14% gedaald ten opzichte van 2010. De stad gebruikt dus minder energie dan in 2010 maar de daling is in 2016 minder groot dan in 2015. Deze daling is overigens niet genoeg voor het halen van de ambitie van de stad om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Het nationale energie en klimaatakkoord moet de forse inzet die hiervoor nodig is, in de nodige afspraken vertalen met alle partijen die in de energietransitie een rol spelen.

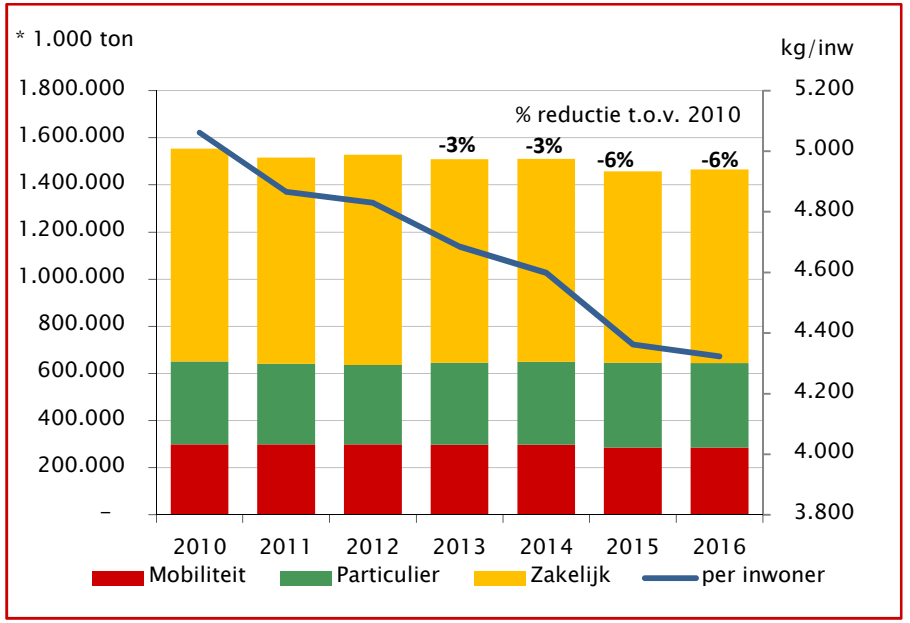
Er is een stijging van het elektriciteitsverbruik bij particulieren (10% ten opzichte van 2010). In 2016 was de daling van het gasverbruik bij zakelijke afnemers 4% ten opzichte van 2010. Het zakelijk gasverbruik in 2015 was in 2015 19% gedaald ten opzichte van 2010. Een verklaring voor deze verschillen tussen de jaren is lastig te geven, vanwege de privacy regels. Het lijkt erop dat in 2015 een of meer grotere gasafnemers in de stad minder productie hebben gedraaid, bijvoorbeeld door onderhoudswerkzaamheden. De zakelijke afnemers blijven de grootste bron van CO_2 emissies, gevolgd door particulier energieverbruik.

De reductie van CO_2 emissies is een gevolg van een dalende trend in zakelijk energieverbruik en het schoner worden van de productie van elektriciteit en mobiliteit. De komende jaren zal blijken of dit een tijdelijk effect is of dat de trend doorzet.

** Hierbij is gerekend met emissiefactoren zoals die jaarlijks landelijk worden gepubliceerd.*

** Nederlandse lijst van energiedragers en standaard CO_2-emissiefactoren, Rapport CBS, ECN, PBL, RVO. Lijst CO_2emissiefactoren.nl. Emissiefactoren warmte EMG verklaring Eneco.*

1. CO_2 emissies (footprint)

Bron: eigen berekeningen Gemeente Utrecht*

Utrecht heeft zich tot doel gesteld de stedelijke emissies van CO_2 in 2020 te reduceren met 30% ten opzichte van 2010. De CO_2 emissies in de gemeente Utrecht daalden in de periode 2010-2016 met 6%. De reductie van CO_2 emissies is een gevolg van een dalende trend in zakelijk energieverbruik en het schoner worden van de productie van elektriciteit. De komende jaren zal blijken of dit een tijdelijk effect is of dat de trend doorzet. De zakelijke afnemers blijven de grootste bron van CO_2 emissies, gevolgd door particulier energieverbruik. De CO_2 emissies per inwoner daalden in de periode 2010-2016 harder (-15%) dan de totale emissies (-6%), omdat in dezelfde periode het aantal inwoners groeide met 10%.

** Betreft directe CO_2 emissie van elektriciteit, gas en brandstoffen (via vervoerskm) en indirect als het om stadswarmte levering gaat*

3. Cirkel van Controle - Eigen organisatie - Eigen gebouwen

Algemeen

Op basis van het rapport van Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) wordt de komende periode prioriteit gegeven aan het verduurzamen van de niet-monumentale panden gebouwd voor 1992 en zal er maximaal worden ingezet op de opwekking van duurzame energie op en om de eigen gebouwen.

Het verduurzamen van het kernvastgoed vraagt om een procesmatige aanpak. Het afgelopen jaar hebben we een daarom een plan uitgewerkt waarbij de investeringscyclus voor verduurzaming van eigen vastgoed gelijk loopt met de Nota Kapitaalgoederen, die een 4-jaars cyclus kent. Elke vier jaar zal terug gekeken worden op de voorgaande periode en wordt er een raming afgegeven voor de volgende vier jaar. Daarbij wordt onderzocht wat de geraamde investeringen zijn en welk deel onrendabel is. Door deze aanpak wordt duidelijk welk deel van een investering nog financieel gedekt moet worden. Voor de eerste periode tot en met de Nota Kapitaalgoederen van 2023 is in de voorjaarsnota 2018, voor de gebouwen waarbij een groot onderhoud of vernieuwbouw moment plaatsvindt, inzichtelijk gemaakt wat de uiteindelijke kapitaalslasten (rendabel en onrendabel) voor de ambitie energieneutraal zijn.

Wat is er gebeurd?

Het afgelopen jaar zijn er bij 10 gebouwen met grootverbruikaansluiting en 6 gebouwen met kleinverbruikaansluiting maatregelen getroffen ten behoeve van duurzame energieopwekking. Deze maatregelen bestaan uit het aanbrengen van PV-panelen, zonnefolie, zon-thermische panelen of een combinatie hiervan. In totaal is er 1186 kWp aan elektrisch vermogen gerealiseerd en is er voor 221 kWp aan thermisch vermogen gerealiseerd bij Zwembad Den Hommel en sportcomplex Zoudenbalch.

Wat werkte goed en wat hebben we daarvan geleerd?

Er zijn twee raamovereenkomsten afgesloten voor het plaatsen van PV-panelen op gebouwen met een grootverbruik aansluiting. Het voordeel van een raamovereenkomst is dat niet elk project apart aanbesteed hoeft te worden. Er kan nu direct een offerte opgevraagd worden en eventueel een opdracht direct verstrekken. Het resultaat is dat de periode tussen toekenning van de SDE subsidie en het werkend opleveren van de installatie is teruggebracht van 3 jaar naar 1,5 jaar.

Daarnaast heeft de gemeente een Energie Monitoring Systeem (EMS) in gebruik genomen. Dankzij het EMS heeft de gemeente een actueel overzicht van de eigen energieaansluitingen, meer inzicht in het energieverbruik dankzij de toepassing van slimme meters en kan het scherpe controle uitvoeren op de energiefacturen op basis van het werkelijke verbruik. De energiecoördinator die vorig jaar is gestart zorgt voor een brede inzet van dit systeem bij de verschillende gemeentelijke diensten. De verwachting is dat de laatste slimme meters in 2018 geplaatst worden. De energiecoördinator zal de mogelijkheden voor data-gedreven energiebesparing kenbaar maken bij de verschillende diensten. Tevens is de overstap gemaakt naar de energie e-factuur waarbij alle facturen volledig geautomatiseerd gecontroleerd en betaald kunnen worden.

Als laatste is de gemeente nieuwe samenwerkingsverbanden aangegaan met verenigingen van eigenaren (VvE's). Bij deze samenwerking is de VvE aanvrager van de SDE beschikking. Inmiddels zijn er drie samenwerkingsverbanden met sportverenigingen waarbij de gemeente participeert in het verduurzamingsproject van een VvE.

3. Cirkel van Controle - Eigen organisatie - Eigen gebouwen

Wat werkte minder goed en wat hebben we daarvan geleerd?

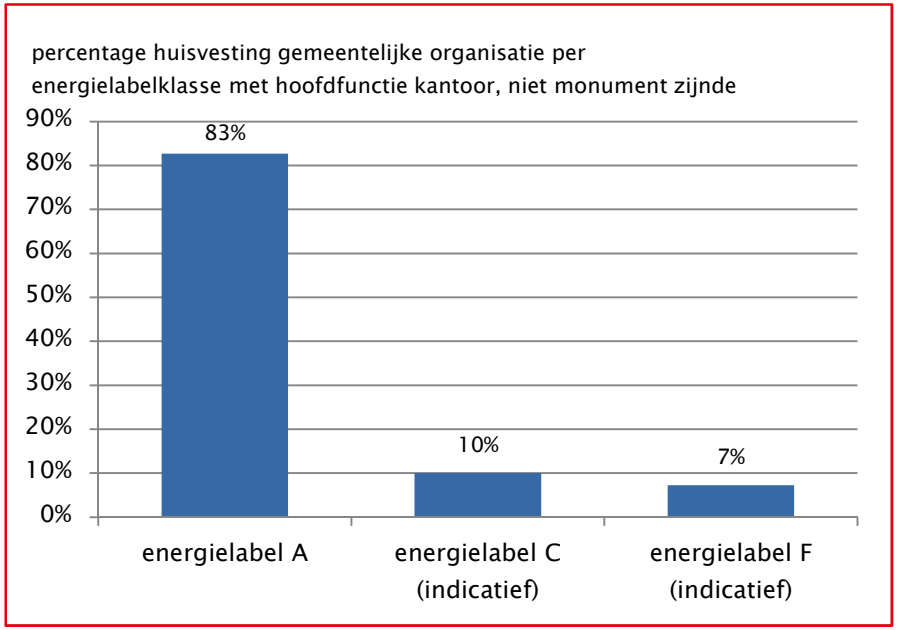
Het meenemen van de verduurzamingsmaatregelen in de onderhoudsplanning is een goede aanpak, maar in de praktijk lossen we er niet alles mee op. In de meeste situaties zullen de duurzaamheidsmaatregelen, in combinatie met groot onderhoud of renovatie, niet kostendekkend uitgevoerd kunnen worden. Daarmee is de doelstelling energieneutraal vastgoed binnen de gestelde periode niet haalbaar.

Verder zien we na de realisatie van innovatieve energieopwekking dat er diverse “kinderziektes” optreden welke vooraf niet voorzien zijn. Bij zwembad Den Hommel en sportpark Zoudenbalch zijn er zon-thermische panelen toegepast. Deze panelen leveren op dit moment meer warmte op dan vooraf verwacht. Het gevolg is dat er meer warmte opgewekt wordt dan dat er verbruikt wordt. De ‘restwarmte’ die hierbij ontstaat wordt nu door de installatie weggegooid om oververhitting te voorkomen. We zouden op zoek moeten gaan naar een oplossing om deze warmte op te slaan of in te zetten bij andere locaties. Hier zit wel een financiële afweging achter.

Bij het toepassen van warmtepompen moet er rekening gehouden worden met legionellabestrijding vanwege de watertemperatuur. Het bestrijden van legionella kost ook energie waardoor er bijvoorbeeld meer pv-panelen toegepast moeten worden om in de extra energiebehoefte te voorzien. Bovenstaande voorbeelden geven naast inzicht in de realisatie van nieuwe producten ook een risico voor een ongezonde business case. Desondanks is er ingezet op innovatieve maatregelen, voor specifieke situaties, die noodzakelijk zijn om energieneutraliteit op innovatieve wijze in onze gebouwen te realiseren

2. Eigen organisatie: oppervlakte gemeentelijke kantoren per label

Bron: gemeente Utrecht

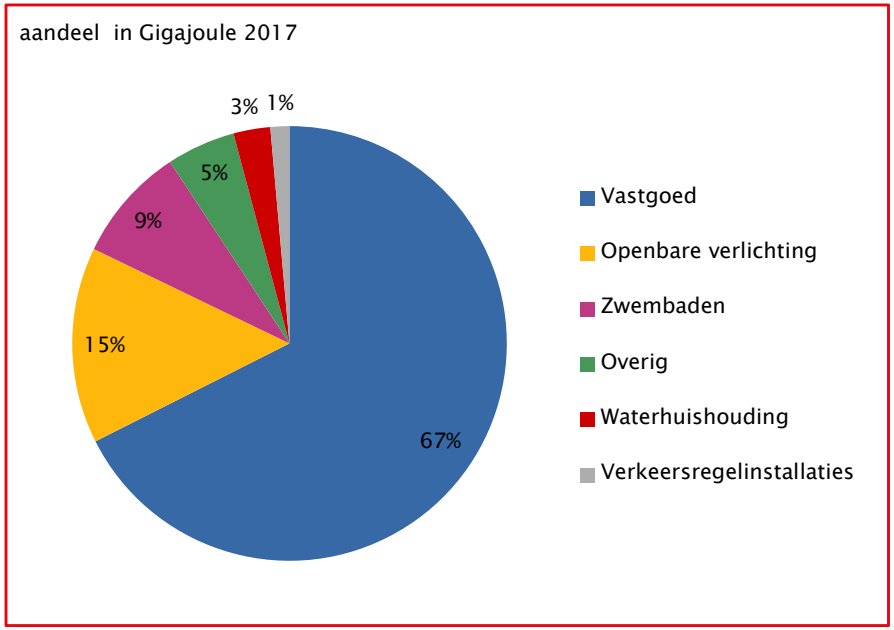
Minimaal label C in 2023 voor kantoren

Met het uitvoeringsprogramma Energiezuinige gemeentelijke gebouwen wil de gemeentelijke vastgoedorganisatie circa 344 gebouwen verduurzamen. Gebouwen met als hoofdfunctie kantoor (>50% gebruiksoppervlakte kantoor) moeten in 2023 minimaal energielabel C bezitten. Monumenten vallen niet onder de wettelijke verplichting. De gemeente heeft 18 kantoorpanden in eigendom. 6 hebben een label A, 5 label B, 2 label C, 1 label F en 4 label G.
Van de 4 kantoorpanden waarin eigen personeel werkt én die geen monument zijn, is de bovenstaande grafiek gemaakt.

Kantoorpand Dorpsplein wordt na plaatsing zonPV label C

In 2014 is een SDE subsidie ontvangen voor het plaatsen van zonnepanelen op het dak van het kantoor op het Dorpsplein. Deze panelen zijn in mei 2017 geplaatst en het pand heeft nu het label C.

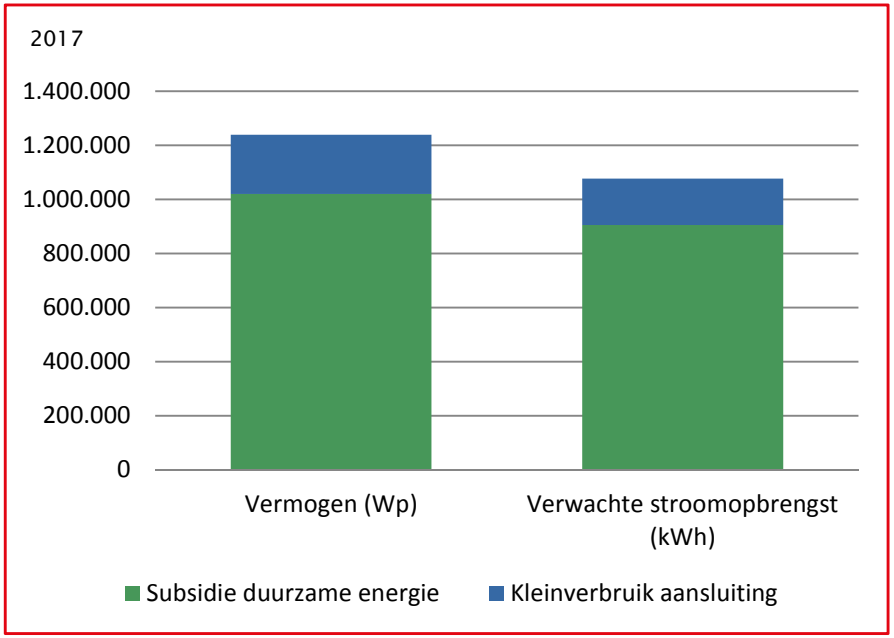
3. Eigen organisatie: energieverbruik

Bron: gemeente Utrecht

In 2017 was het totale energieverbruik van de eigen organisatie ongeveer 312.000 GJ. Het gaat hier alleen om de objecten en gebouwen waar de gemeente de energierekening van betaalt. Het grootste deel van het energieverbruik vindt plaats in het vastgoed zoals kantoren, sporthallen en buurthuizen). Dit is de energie nodig voor het verwarmen van het gebouw én het verbruik (bijvoorbeeld computers). Het Stadskantoor verbruikte in 2017 ongeveer 23.500 GJ, waarbij de warmte en koude opgebracht werden door een WKO. In het energieverbruik vallen ook buitenverlichting, sportvelden, evenementen en parkeerautomaten.

4. Geïnstalleerde zon PV eigen vastgoed

Bron: gemeente Utrecht

Zonnepanelen in Utrecht

De gemeente heeft op het moment 28 gebouwen die belegd zijn met zonnepanelen. Met in totaal een vermogen van 1,2 miljoen Wattpiek is de opbrengst van deze zonnepanelen circa 1,1 miljoen kWh. Dit is circa 2% van het totale elektriciteitsverbruik in de gemeente. Het grootste deel van de zon PV is gerealiseerd met rijkssubsidie voor grote opwek-installaties. Op de kleinverbruik aansluitingen is geen rijkssubsidie mogelijk, het gaat dan met name om gymzalen en andere kleine gebouwen.

Zuinige taps en vegetarische weken: zo vergroenen studenten

Gemeente Utrecht

Een avondje vegetarisch eten in warm led-licht: het roept niet direct een studentikoos gevoel op. Toch wordt het werkelijkheid: verschillende Utrechtse studentenverenigingen gaan de sociëteit vergroenen. Bij S.S.R.-N.U. komen de biertjes zelfs al uit een energiezuinige tap.

Op initiatief van de gemeente Utrecht lieten verschillende verenigingen een gratis energiescan doen in hun verenigingsgebouw. Volgens Luc Mes, projectmanager, is het verbruik van sommige verenigingen extreem hoog. "Sommige sociëteiten zijn dag en nacht open, dan gaat het gebruik natuurlijk ook omhoog." Besparen kan volgens hem al door hele simpele ingrepen als radiatorfolie en een warmteregelaar.

Vegetarische week

Studenten van Veritas zijn begonnen met een test: “We gaan een maand papierloos vergaderen en lassen een vegetarische week in om het milieu te sparen", zegt een woordvoerder. Daarnaast denkt de vereniging aan ledverlichting en betere afvalscheiding. "En aan zonnepanelen, maar dat verdienen we natuurlijk pas na jaren terug."

Energiezuinige tap

Bij S.S.R.-N.U. hebben ze eind vorig jaar al maatregelen genomen. "Toen de gemeente met het plan kwam, waren wij eigenlijk al grotendeels klaar", zegt Peter Dekker, lid van de vereniging. Behalve een zuinige verwarming en led-lampen heeft de christelijke vereniging ook de bar aangepakt: "We hebben zuinige koelingen in bruikleen en de ruimte waar onze biertanks staan is beter geventileerd."

Levensstijl

Na de energiescans kwamen de verschillende besturen van de verenigingen bij elkaar, zo zegt Luc Mes. De verenigingen zagen op de korte termijn al voordelen, zowel voor het milieu als financieel. "Wat ook opviel, is dat de studenten veel breder dachten dan alleen het verminderen van het verbruik, ze zagen het als levensstijl. Ze hadden bijvoorbeeld het idee een Facebookpagina te starten om spullen uit te wisselen."

''We vergaderen een maand papierloos en lassen een vegetarsiche week in'

Gebiedsgerichte aanpak

Wat is er gebeurd in 2017?

Voortzetting van de Regietafel energietransitie

De samenwerking in de regietafel is succesvol en een voorbeeld voor andere gemeenten. Aan de regietafel nemen naast de gemeente Utrecht, plaats; Energie U, de woningbouwcorporaties verenigd in STUW en de netbeheerders Eneco (warmtenet) en Stedin (elektriciteitsnet en gasnet). In 2017 is het overleg geïntensiveerd en hebben enkele wijzigingen in de personele bezetting plaatsgevonden. In het najaar is na een evaluatie besloten tot een professionaliseringsslag en is o.a. gekozen voor een onafhankelijke voorzitter.

Warmtevisie

De snelle ontwikkelingen van de energietransitie vroegen om nieuw beleid voor warmte. Deze visie is in goed overleg met partijen van de regietafel opgesteld. De leidende principes uit de warmtevisie geven de stad uitgangspunten voor de warmtevoorziening van de toekomst. De belangrijke principes zijn: stoppen met het leggen van (nieuwe) aardgasleidingen en de overgang naar lage temperatuur warmte. De warmtevisie is op 2 november unaniem door de raad vastgesteld.

Voor het gebied Rijnvliet-Zuid is een warmteplan door de gemeente opgesteld waarmee in het gebied wordt gekozen voor een collectief warmtenet als basis voor de energievoorziening. In het warmteplan is keuzevrijheid voor de ontwikkelaars vastgelegd door criteria voor een alternatief op te nemen en zijn extra vereisten gesteld voor het plaatsen van eventuele warmtepompen.

Daarnaast zijn op verzoek van de raad afspraken gemaakt met Eneco over de monitoring en de herkomst van de biomassa in de biowarmtecentrale.

- Ondertekening Green deal aardgasvrije wijken – 8 maart 2017 (na lobby en voorbereiding in 2016)
- “Samen met de 31 gemeenten en 5 netbeheerders wordt in geselecteerde wijken het proces naar aardgasvrij in gang gezet en wordt gezamenlijk gezocht naar mogelijkheden voor versnelling en oplossingen voor eventuele barrières. Op basis van ervaringen in de praktijk willen de dealpartijen bijdragen aan de aanpassing van de condities voor de warmtetransitie. Het gaat daarbij om drie aspecten: de wetgeving, financieringsconstructies en het vastleggen van verantwoordelijkheden en bevoegdheden.”
- Aankondiging eerste aardgasvrije wijk (zie verder stukje over Overecht-Noord) en voortzetting van het gezamenlijk onderzoek naar het aardgasvrij maken van die wijk.
- Lancering van de animatie ‘Wonen zonder aardgas’ – https://youtu.be/iqFuEkHuQ80
- Kennis en ervaring delen; met andere (kleinere) gemeenten, met RVO, met studenten. Bv over het proces dat Utrecht heeft gelopen om te komen tot de keuze voor de eerste wijk, de rol van de regietafel, en de inzet van data.
- Meenemen van de eigen organisatie; afgelopen jaar hebben we intern kennis en expertise rond aardgasvrije wijken effectief gedeeld en daarmee gemeentebrede aanpak versterkt.
- Kennis ophalen; bijwonen conferenties en op zoek naar mogelijkheden om de aanpak, bv: wettelijk meer te borgen (kansen van de Omgevingswet), veel vragen zijn nog onbeantwoord en hiervoor zijn we op zoek gegaan naar uitwisseling van ervaring en kennis.

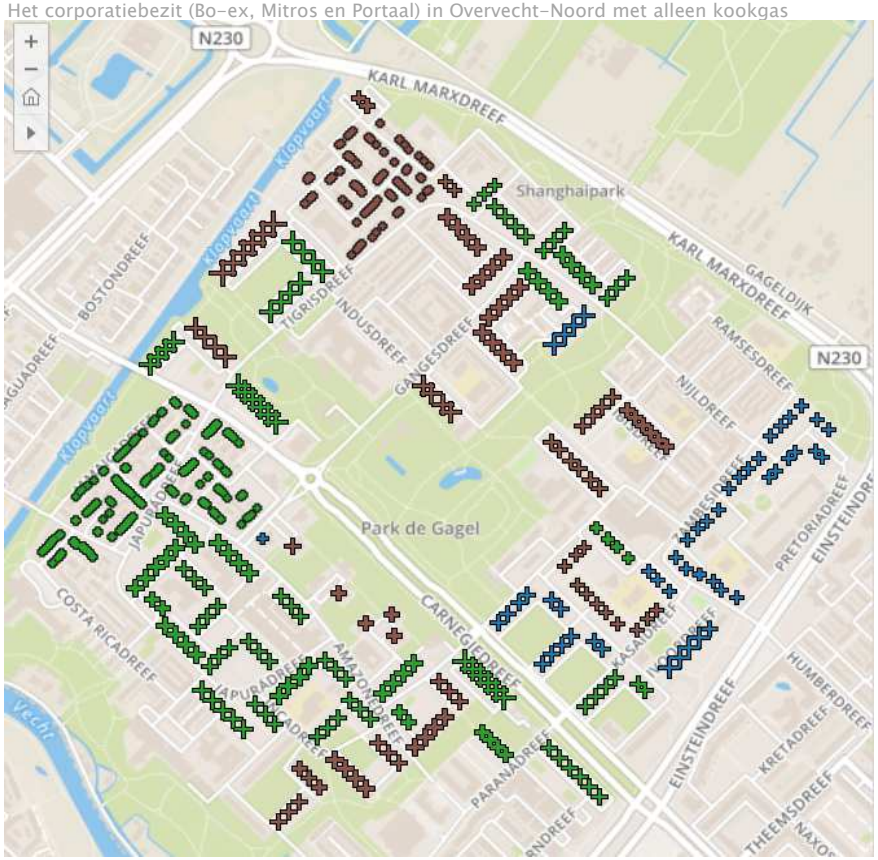
Gebiedsgerichte aanpak

Overvecht-Noord aardgasvrij

In 2017 zijn de volgende stappen gezet:

- In opdracht van de regietafel is door een projectgroep bestaande uit Stedin, Eneco, de woningbouwcorporaties en het bewonersplatform een transitieaanpak opgesteld. Met deze gezamenlijke aanpak werken we toe naar een Overvecht-Noord dat uiterlijk in 2030 aardgasvrij is waardoor er geen aardgasleidingen onnodig hoeven te worden vernieuwd. In de aanpak is op basis van de beschikbare data de opgave in beeld gebracht, zijn een aantal deelprojecten gedefinieerd en zijn afspraken over de strategie en het samenwerken vastgelegd.
- Parallel aan het opstellen en vaststellen van de transitieaanpak is de besluitvorming bij alle betrokken organisaties voorbereid en de communicatie op elkaar afgestemd.
- In oktober heeft het college over het gezamenlijk toewerken naar een aardgasvrij Overvecht-Noord besloten en de gemeenteraad hierover per brief geïnformeerd.
- Begin oktober is de gezamenlijke communicatie naar buiten toe gestart met een persgesprek waarbij diverse media aanwezig waren en het NOS-journaal hierover een item had. De kernboodschap was dat de samenwerkende partijen de ambitie uitspreken toe te werken naar een aardgasvrij Overvecht-Noord in 2030. Deze opgave raakt vroeg of laat iedereen in Overvecht-Noord en daarbij betrekken we graag de buurt al in een vroeg stadium. Dit heeft als nadeel dat nog niet alle vragen beantwoord kunnen worden. Door nu te communiceren is er tijd om samen met bewoners, bedrijven en de samenwerkende partners te onderzoeken hoe we toe kunnen werken naar een aardgasvrij Overvecht-Noord.
- In november zijn er twee bijeenkomsten voor huiseigenaren georganiseerd. Doel van deze bijeenkomsten was om huiseigenaren te informeren en in gesprek te gaan over de ambitie en opgave. De bewonersbijeenkomsten waren druk bezocht.
- Met de start van de communicatie en de eerste bewonersbijeenkomsten is een nieuwe fase aangebroken. Om de samenwerking te versterken zijn namens de samenwerkende partijen een onafhankelijke programmamanager en omgevingsmanager geworven die het projectteam versterken.

Het corporatiebezit (Bo-ex, Mitros en Portaal) in Overvecht-Noord met alleen kookgas

Bron: gemeente Utrecht

Gebiedsgerichte aanpak

Aardgasvrije nieuwbouw

Steeds meer wordt de aardgasvrije nieuwbouw het uitgangspunt. Afgelopen jaar heeft de gemeente Utrecht uitgesproken dat dit, vooruitlopend op wetgeving, de standaard wordt voor alle nieuwbouw in Utrecht. Soms levert dat verwarring op omdat nieuwbouw voor velen een verschillende invulling heeft. Afgelopen jaar bleek dat er projecten zijn, die al verder in het planproces zitten, waar aardgas nog wel de standaard is. Dit is een ingewikkelde boodschap voor bewoners. Door in gesprek te gaan met ontwikkelaars en aannemers zijn we op zoek gegaan naar mogelijkheden om de plannen toch nog aan te passen. Ook onze eigen afdeling Vergunningverlening hebben we hierbij betrokken.

- Aan de nieuwe wetgeving voor aardgasvrije nieuwbouw (juli 2018) is inbreng geleverd.
- Meenemen van de eigen organisatie; bijeenkomsten en kennissessies over alternatieven voor aardgas.

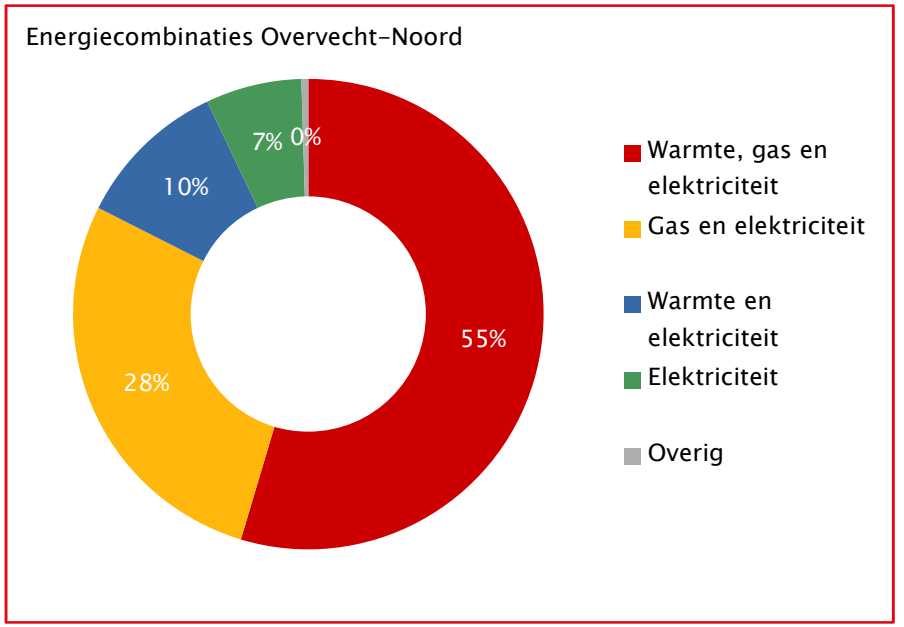
Data

Uitgangspunt in de transitie naar aardgasvrije wijken is dat we de keuzes en stappen in het proces willen faciliteren met goede data. Daarvoor hebben we de volgende ondernomen:

- Opstarten van de databrigade en het ruimtesquad; met een team van datascientists en data-analisten hebben we de analyse van Overvecht-Noord gedaan. De energiecombinatie-analyse is het startpunt voor de ontwikkeling van de aanpak om stapsgewijs van het aardgas af te kunnen voor de gehele stad.
- Ook landelijk zijn er initiatieven opgestart voor data-analyses waar we straks gebruik van kunnen maken.

Wat ging er goed en wat hebben we geleerd?

- Aardgasvrij is de nieuwe standaard; dit is ook bij projectontwikkelaars en bouwondernemingen, erg snel gegaan. Stakeholders overtuigen van deze ambitie is niet (meer) nodig.
- Soms kan een relatief kleine inspanning een groot effect hebben: "Naar aanleiding van een bewoner die in zijn nog-op-te-leveren-woning liever geen aardgas meer wilde, maar dat niet bij de aannemer voor elkaar kreeg, heeft het programma Groenlicht (VARA) aandacht besteed aan deze kwestie. Een brief van

Bron: gemeente Utrecht

de gemeente, waarin wij hebben aangegeven niet op de EPC-berekening van de ingediende installatie (aardgas) te handhaven, maar op het halen ervan, deed de ontwikkelaar besluiten, niet alleen deze bewoner, maar ook de andere nieuwe bewoners, een aardgasvrij alternatief aan te bieden.

- We hebben goede gegevens over de energie-netten (gas, elektricitiet en warmte) in de stad afgestemd met de betrokken partijen (Stedin en Eneco).
- Bewoners in Overecht-Noord hebben begrip voor de stap naar aardgasvrij maar willen goede alternatieven, ontzorgd worden, en helderheid dat als eerst aan de beurt zijn voordelen heeft en ook voor andere wijken gelden.
- Er is interesse voor collectieve oplossingen, maar ook onzekerheid hoe dit aanbod er uit ziet en hoe de gezamelijkheid te organiseren.
- Er is nehoefte aan een langere termijnplan voor de invulling van de duurzame warmtevoorziening voor alle wijken.
- Het wijkgericht benaderen van bewoners is nieuw voor iedereen: we houden een logboek bij om voor volgende wijken snel te leren.

Wat ging minder goed en hebben we geleerd?

Geleerde lessen over warmte: zowel vanuit de gemeenteraad als vanuit partijen in de stad is de vraag gekomen om voor de verduurzaming van de energie systemen in de stad als gemeente een regierol te nemen. De afgelopen jaren bleek dat gemeente voornamelijk via privaatrechtelijke afspraken hier op stappen kon maken zoals de afspraken die met Eneco zijn gemaakt ten aanzien van de verduurzaming van het warmtenet. Dit betekent dat in het klimaatakkoord de regierol van gemeenten, zoals opgenomen in het Interbestuurlijk programma (IBP), zodanig moet worden vormgegeven dat er voldoende publiekrechtelijke kaders komen om deze regierol in te gaan vullen.

- Aardgasvrij is de nieuwe standaard; ook bij projectontwikkelaars en bouwondernemingen, dit is erg snel gegaan. Dat heeft er toe geleid dat we niet op alle vragen kunnen ingaan door beperkte capaciteit.
- Soms lijkt het proces om te komen tot een aardgasvrije wijk langzaam te gaan; discussies worden overgedaan, uitgangspunten komen weer ter discussie. We hebben geleerd dat we continu in gesprek moeten blijven, steeds goed moeten uitleggen aan elkaar wat de bedoeling is, wat de afspraken zijn etc. Dit vraagt voordurend aandacht.
- De overstap van alleen koken op gas naar elektrisch koken lijkt "gemakkelijk", maar in de praktijk ingewikkeld door o.a. hoge afsluitkosten gas en geen goed aanbod uit de markt.

4. Cirkel van Invloed - Wonen

Wat is er gebeurd in 2017?

Particuliere bewoners

- In 2017 zijn tien inloopbijeenkomsten Slim Wonen georganiseerd, de bijeenkomsten zijn gemiddeld door zo'n 100 bewoners en vertegenwoordigers van organisaties bezocht. Door afstemming met wijkbureaus sluiten de bijeenkomsten aan op actuele thema's in de wijk.
- Stedin heeft ook in 2017 slimme meters geplaatst. De acceptatiegraad is 77% en relatief hoog.
- Daarnaast zijn er 50 energiedisplays aangeschaft, die worden aan bewoners ter beschikking gesteld. Deze kunnen aan een slimme meter worden gekoppeld, om het energiegebruik te monitoren. De verwachting is dat de displays 5-10% energiebesparing kunnen opleveren.
- Er zijn 1.000 woningen (inclusief VvE's) voorzien van energieadvies op maat. Bewoners betalen zelf voor een advies, maar krijgen van de gemeente een tegoedbon voor hetzelfde bedrag, die zij kunnen verzilveren bij uitgevoerde maatregelen. De helft van de bewoners heeft de tegoedbon verzilverd.
- In Utrecht is sprake van een gestaag groeiend aantal woningen dat (bijna) Energieneutraal (niet NOM) is gerenoveerd. Verspreid over de stad (Leidsche Rijn, Zuid, Oost, NO en NW) gaat het inmiddels om tientallen woningen. Ook VvE's tonen zich actief. Onze inzet is om dit aantal de komende jaren verder uit te breiden en deze zo mogelijk als voorbeeldwoning in te zetten.
- In 2017 is een nieuwe storting gedaan naar SVN, die namens gemeente Utrecht leningen verstrekt. Daarbij is sprake van een multiplier effect (SVN vult het bedrag aan tot het viervoudige). Tevens zijn de voorwaarden op één punt aangepast: een woning mag niet jonger zijn dan 2 jaar (oude regel was dat een woning niet na 2007 gebouwd mag zijn). Er zijn in totaal 128 leningen verstrekt, waarvan 53 in 2017. Het betreft een toename van 150% ten opzichte van 2016. Er is nu in totaal voor ruim 1.000.000 euro aan duurzaamheidsleningen verstrekt en er staat nog voor 110.000 euro aan aanvragen uit.
- Om huiseigenaren te helpen naar verduurzaming, is recent het energieloket (Jouwhuisslimmer.nl) online gegaan. Het energieloket biedt een platform voor bouwers en installateurs en helpt huiseigenaren in een stappenplan naar energieneutraal. Het energieloket gaat de spil vormen in het bestaande programma van maatregelen en middelen, zoals Slim Wonen bijeenkomsten, energie-ambassadeurs, energie-adviseurs op maat en de Energie-box.
- Vanaf zomer 2017 is door een consortium gewerkt aan de "tien kluswoningen". Definitieve oplevering van de woningen naar NOM is naar verwachting in april 2018.
- Er is door de gemeenteraad besloten om €2,3 miljoen uit de reserve in te zetten om te komen tot een versnelling naar Energie-neutraal voor bewoners. Aan de uitwerking daarvan wordt nu gewerkt.

4. Cirkel van Invloed - Wonen

Gemeente Utrecht

Corporatie woningen

- In de prestatieafspraken met corporaties is opgenomen dat zij hun bezit gemiddeld naar label B brengen in 2020 (energie-index 1,21-1,40). De meeste corporaties liggen op koers.
- Ongeveer 5% van de corporatiedaken is belegd met zonnepanelen, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het streven naar 10% belegde daken in de stad.
- Corporaties doen experimenten richting energieneutrale (NOM) renovaties. Voorbeelden zijn de Henriettedreef (windturbines), Kwangodreef (energie neutraal op stadsverwarming) en de kweekerij.
- Er zijn maar liefst 1.032 energiebesparingsadviezen aan huurders gegeven. En huurders hebben daarmee gemiddeld 10% op hun energierekening bespaard.

Een onderzoek van ECN laat zien dat ook een jaar na het advies de bewoners nog steeds bewust zijn van hun verbruik en ze dat ook zo laag mogelijk proberen te houden.

Particuliere verhuur

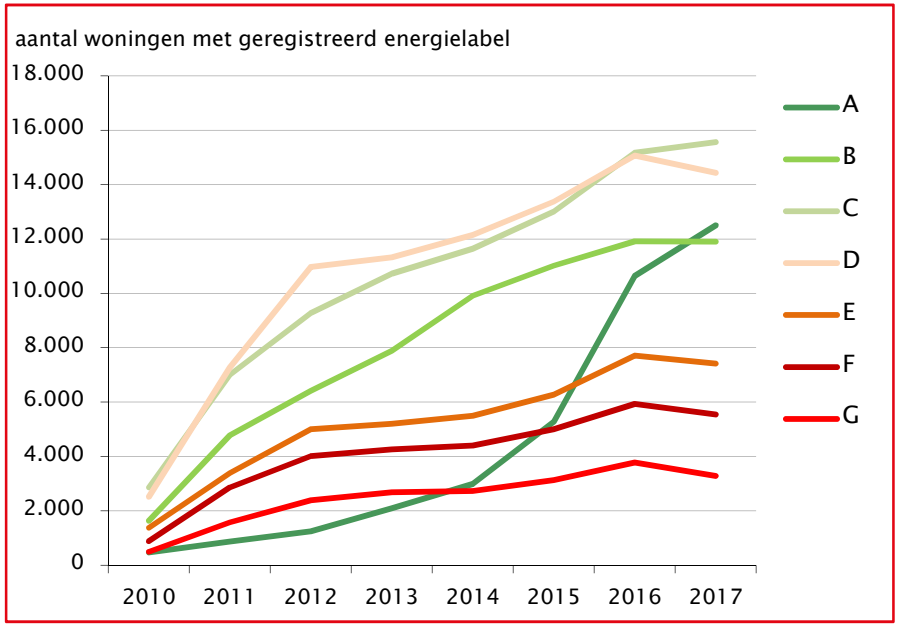
- Net als bij de corporatie-huurders is er ook voor particulier verhuurders een energiecampagne. Er zijn ruim 148 adviezen verstrekt.
- Landelijk is met de koepelorganisatie (Vastgoed belang) afgesproken dat particuliere verhuurders streven naar tenminste 80% minimaal label C. Om dat in Utrecht meer handen en voeten te geven, zijn verkennende gesprekken met verhuurders/investeerders gevoerd.

Wat ging minder goed en hebben we geleerd?

- Het is niet gelukt om met particuliere investeerders een overkoepelende afspraak te maken naar energie neutraal (2030) en label C als tussenstap (2020). Wij hebben niet de positie om een grotere inspanning af te dwingen. Wél blijven we actief met de grotere investeerders in gesprek.
- Het blijkt moeilijk om particuliere huiseigenaren versneld aan te zetten tot duurzaamheidsmaatregelen. Er zijn diverse redenen die huiseigenaren belemmeren om te investeren (het is nu nog te duur, te ingewikkeld, te technisch en de kwaliteit is nog niet bewezen). Mede om die reden gaan we in 2018 op basis van de extra financiele middelen de drempels helpen wegnemen.
- Ook is besloten om meer werk maken van het betrekken van partijen als makelaars, taxateurs en hypothekers en ook de gemeentelijke afdeling vergunningen. Zij kunnen een belangrijke ambassadeurs rol vervullen op een natuurlijk moment: aankoop woning, of verbouwing.

4. Cirkel van Invloed - Wonen

5. Woningen: energielabels

Bron: Klimaatmonitor RWS.

Halverwege 2017 zijn 70.700 woningen in Utrecht voorzien van een geregistreerd label. Ongeveer 40% van de woningen in Utrecht heeft daarmee een geregistreerd energielabel, maar het is niet waarschijnlijk dat deze woningen representatief zijn voor de woningen in Utrecht. Van de woningen met een voorlopig label dat begin 2015 door de Rijksoverheid is verstrekt heeft 56% van de woningen in Utrecht een label E of slechter. Voor de geregistreerde woningen is dat halverwege 2017 23%.

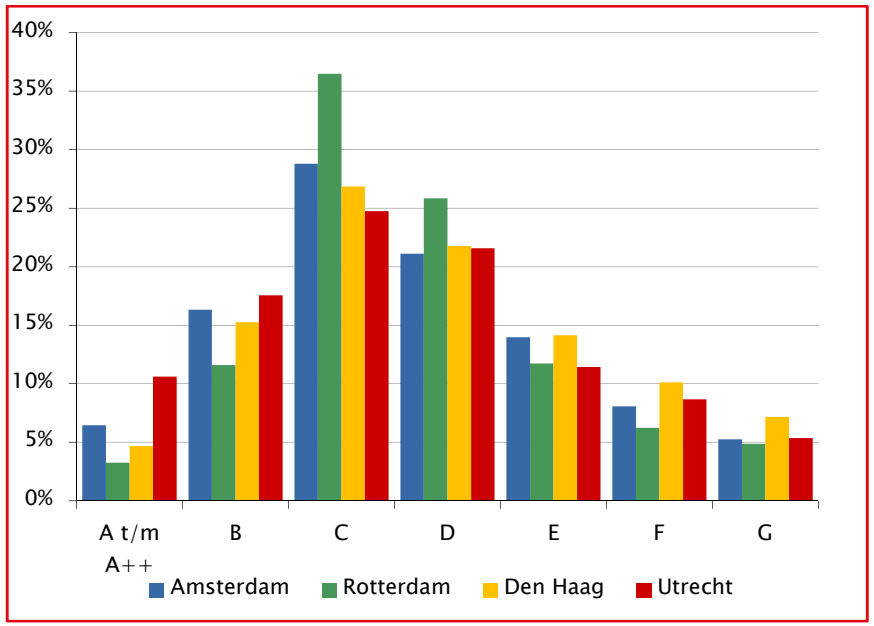

Energielabel

Het energielabel toont de energieprestatie van een woning en de mogelijkheden voor energiebesparende maatregelen. De labelklasse loopt van A+++ (zeer weinig besparingsmogelijkheden) naar G (zeer energieverspillend, nog veel besparingsmogelijkheden).
In februari 2015 kregen alle woningeigenaren zonder energielabel een voorlopig energielabel thuisgestuurd. Dit voorlopige label geeft een indicatie van de energie-index van een woning gebaseerd op openbare gegevens over de woning, bijvoorbeeld uit het Kadaster.
Vanaf 1 januari 2015 is het bij verkoop, verhuur of oplevering verplicht om van het voorlopige energielabel zelf een geregistreerd energielabel te maken.

4. Cirkel van Invloed – Wonen

6. Labeltype in procenten van het totaal aantal gelabelde woningen per stad (G4)

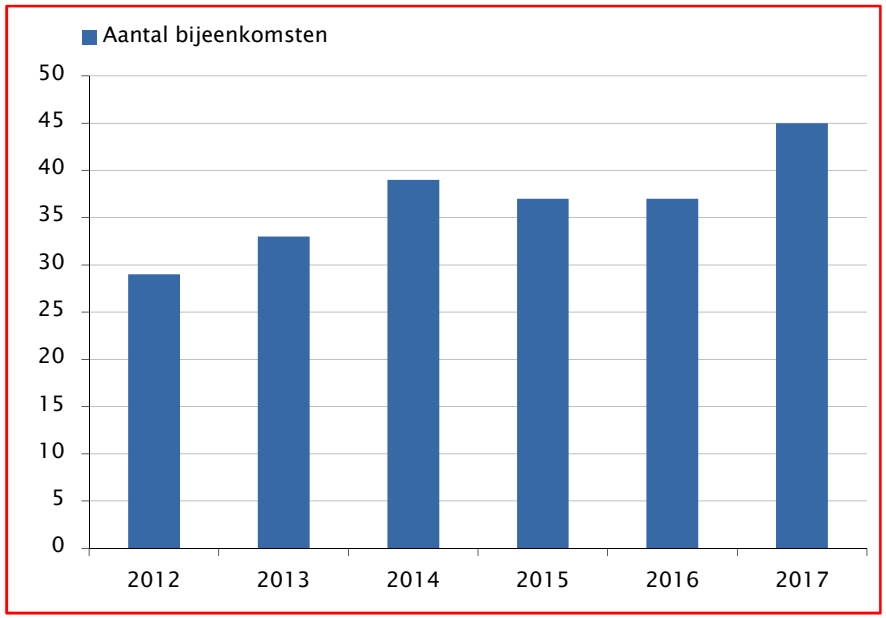
Bron: Klimaatmonitor 2018 (m.u.v. A t/m A++, laatst beschikbaar in 2016)

Deze grafiek geeft de verdeling weer van de energielabels in Utrecht in relatie tot andere G4 steden. In vergelijking met de andere G4 steden heeft Utrecht een gemiddeld beter energielabel. We hebben relatief gezien meer aantallen B labels en hoger (door onder andere de bouw van Leidsche Rijn), echter relatief gezien heeft Utrecht ook veel woningen met label G en F, labels die de slechtste energieprestaties weergeven.

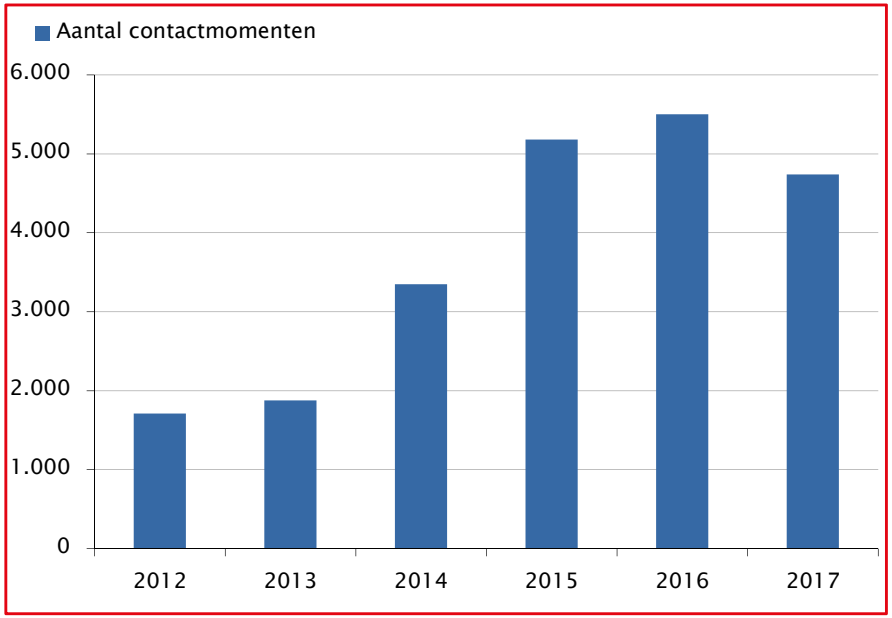
4. Cirkel van Invloed - Wonen

7. Aantal bijeenkomsten

Bron: gemeente Utrecht

8. Contactmomenten

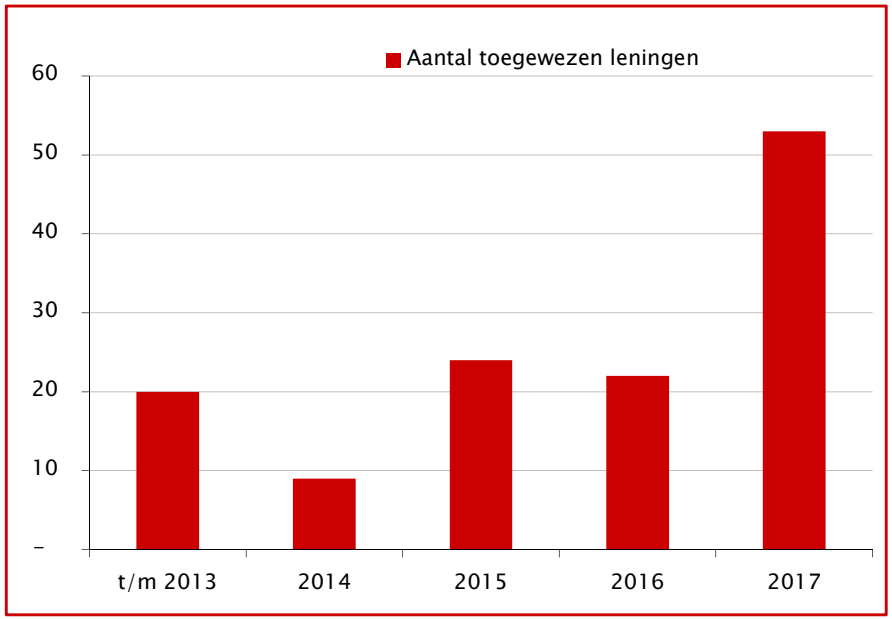

Bron: gemeente Utrecht

De gemeente organiseert samen met de energieambassadeurs en een aantal adviseurs regelmatig (slim wonen) bewonersavonden maar ook intake VvE en VvE avonden om informatie te geven over de mogelijkheden voor energiebesparing in de woning, zonne-energie en de instrumenten die de gemeente hiervoor beschikbaar heeft. De contactmomenten met bewoners zijn alle bijeenkomsten inclusief de energieadviezen op maat.

4. Cirkel van Invloed - Wonen

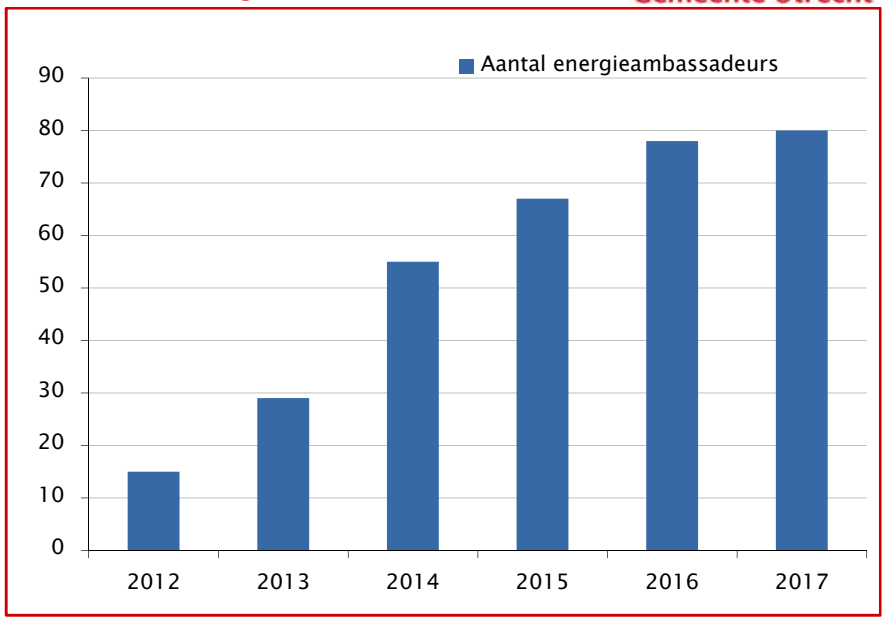
9. Duurzaamheidsleningen

Bron: gemeente Utrecht

De duurzaamheidslening is een instrument om woningeigenaren te helpen hun energiemaatregelen te realiseren met aantrekkelijke leningen via de SVN organisatie. In 2017 was het aantal toegewezen leningen 53. De aantallen toegewezen leningen zijn afgelopen jaren toegenomen doordat de aantallen bewoners die iets doen zijn toegenomen.

10. Aantal energieambassadeurs

Bron: gemeente Utrecht

Utrecht kent veel actieve energieambassadeurs.
Het aantal energieambassadeurs is sinds de start van het netwerk toegenomen: van 15 tot nu 80. De ambassadeurs informeren en stimuleren bewoners om hun woning energiezuinig te maken, ieder op zijn eigen manier. De energieambassadeurs zijn in alle wijken te vinden en worden ondersteund door Energie-U.

Slimme meter: 'Kleine beetjes besparen hélpt'

Als elektrotechnicus is Mohamed Soulimani nieuwsgierig naar alles wat met energie en stroomverbruik te maken heeft. Die nieuwsgierigheid leidde hem een paar maanden terug met zijn kinderen Maryam en Amin naar een voorlichtingsavond over energiebesparing in Zuilen. Daarna wilde hij gelijk een slimme meter en werd de verlichting thuis al snel vervangen door zuinige led- en spaarlampen.

Nadenken over een kostbare app om het verbruik nauwkeurig bij te houden hoefde Mohamed niet: als stroomspecialist weet hij uit z'n hoofd wel wat apparaten als koelkast en televisie ongeveer verbruiken. Met de installatie van een slimme meter koos hij vooral voor gemak. "Ik hoef de meterstand niet meer door te geven, dat gebeurt automatisch. Ik houd het verbruik wel voortdurend in de gaten en ben benieuwd hoeveel de eindafrekening naar beneden gaat door de led- en spaarlampen."

Milieu en portemonnee belangrijk

Mohamed is werkvoorbereider straatverlichting bij de gemeente Amsterdam. Hij vindt het milieu belangrijk, maar zijn portemonnee ook. Het gezin met vier jonge kinderen heeft het namelijk niet heel erg breed. Een nieuwe televisie zit er bijvoorbeeld nog niet in. "En onze koelkast is oud, maar hij verbruikt gelukkig niet veel stroom.

Tijdens de informatiebijeenkomst werd ook informatie gegeven over isolatie aanbrengen achter de koelkast en de verwarming, heel nuttig!" 'Ik ben benieuwd hoeveel de eindafrekening naar beneden gaat door de led- en spaarlampen'.

Het hele gezin helpt

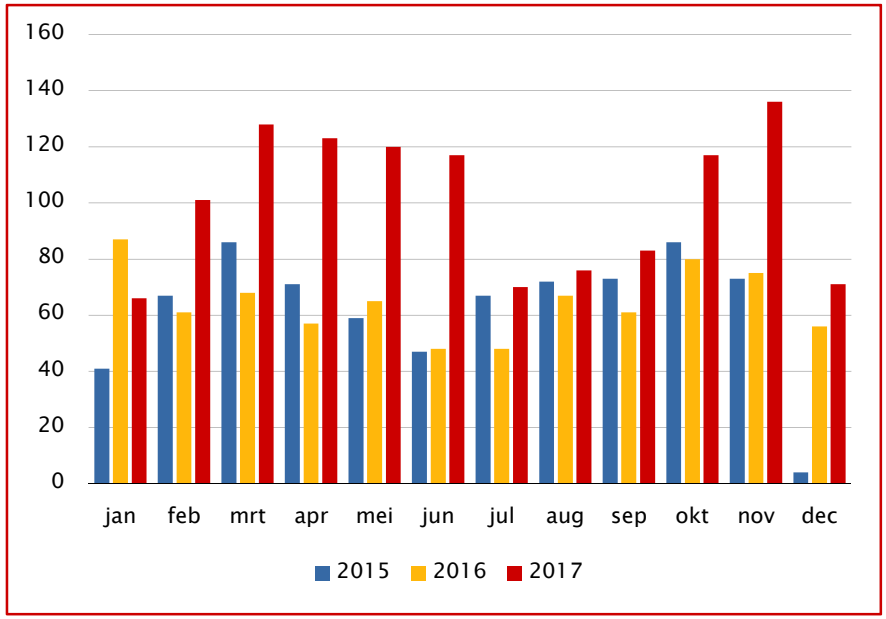
Kleine beetjes besparen hélpt, weet hij uit ervaring. Zoals een goede tochtstrip aanschaffen voor de deur naar de gang. Iets minder vaak achter de computer zitten. En dikke gordijnen gebruiken die de huurwoning 's winters goed isoleren. Alles bij elkaar scheelt het zo tientallen euro's op de afrekening. Ook de oudste kinderen helpen mee om de energierekening zo laag mogelijk te houden. Amin: "We hebben een zandlopertje in de douche. Daardoor verspil je niet alleen minder gas, maar ook minder water." Maryam: "Veel mensen laten de kraan ook lopen tijdens het tanden poetsen, maar dat is ook verspilling."

Bewustzijn

Dat bewustzijn vindt hun vader belangrijk. "Toen ik een poosje geen werk had, werd het bijna een tweede baan om op de uitgaven te letten, dus ook de kosten voor energie. Voor mensen met werk is dat misschien niet altijd vanzelfsprekend, voor mij inmiddels wel."

4. Cirkel van Invloed - Wonen

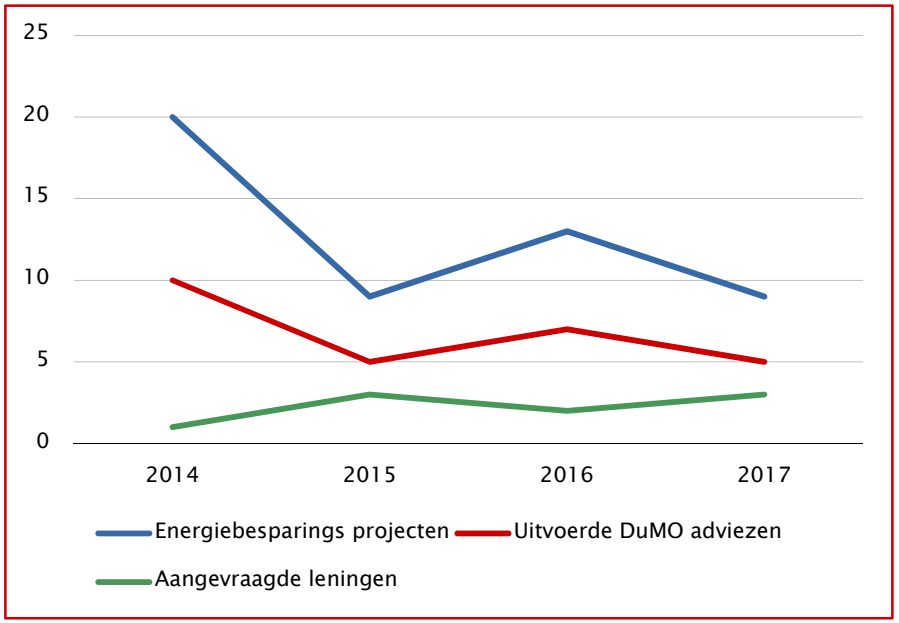
12. Huurderscampagne -energieadvies en energiebox

Bron: Gemeente Utrecht

Om op energie en woonlasten te besparen kunnen huurders in Utrecht een gratis energieadvies en een energiebox aanvragen. De adviezen en het aanbrengen van de eerste maatregelen worden uitgevoerd door 6 adviseurs die vanuit de bijstand omgeschoold zijn tot energieadviseur. Door gedragsverandering en het realiseren van besparende maatregelen wordt gemiddeld 10 % op de energiekosten bespaard. Het advies wordt naast de woningbouwcorporaties in 2017 ook door een aantal institutionele beleggers aan hun huurders aangeboden. Het aantal Energieboxadviezen is gegroeid van 746 in 2015, 773 in 2016 naar 1.180 in 2017.

13. Monumenten

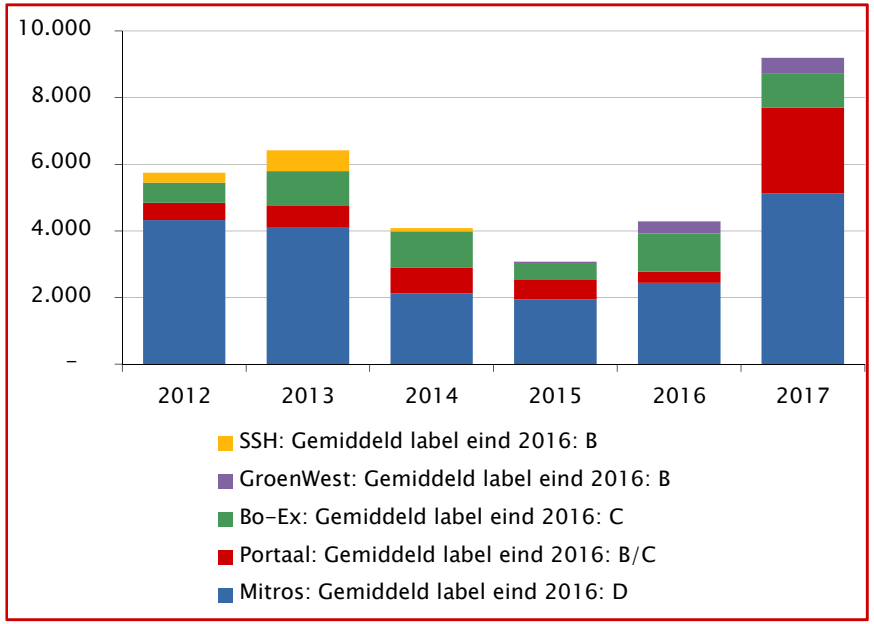

Bron: Gemeente Utrecht

Bij de uitgevoerde projecten gaat het uitsluitend om relatief grote projecten, waarbij energiezuiniger maken gecombineerd is met restauratie en/of herbestemming. Kleine projecten met alleen partieel isoleren van wanden, kappen of beglazing of (alleen) het aanbrengen van zonnepanelen worden niet meegeteld. Het aantal uitgevoerde grote projecten, verstrekte leningen en subsidies voor de dumo-adviezen was in 2017 ongeveer gelijk aan het gemiddelde van de afgelopen jaren.

4. Cirkel van Invloed - Wonen

14. Corporatiewoningen: labelstappen

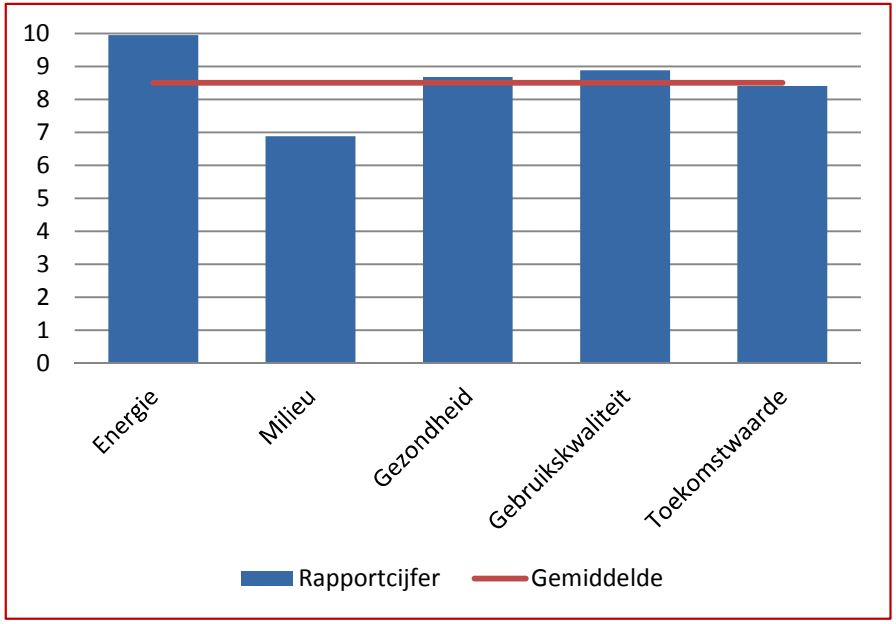

Bron: Gemeente Utrecht: Monitoring prestatieafspraken "Bouwen aan de Stad"

De gemeente en de Utrechtse corporaties hebben afspraken gemaakt over het energiezuiniger maken van hun woningvoorraad tot 2020, waarbij is afgesproken te streven naar gemiddeld label B voor de woningen. Wanneer een woning is aangepast naar een energiezuiniger label, wordt een labelstap gemaakt. In 2017 werden er in totaal 9.198 labelstappen gerealiseerd.

De afgelopen 5 jaar realiseerden de corporaties samen ruim 26.000 labelstappen. Het gemiddelde energielabel ligt voor 3 corporaties op B of B/C niveau, voor 1 corporatie op C niveau en 1 op D niveau. De corporaties SSH en GroenWest hebben in 2016 een woningvoorraad met gemiddeld energielabel B gerealiseerd. Daarmee hebben zij de landelijke doelstelling die afgesproken is in het Energieakkoord behaald.

15. Duurzame nieuwbouw (GPR)

Bron: gemeente Utrecht

De gemeente Utrecht heeft in 2017 via eigen gronduitgifte de ontwikkeling van meer dan 1.600 woningen en appartementen in gang gezet. Via de GPR (Gemeentelijke Prestatie Richtlijn) gebouw wordt de integrale duurzaamheidsscore van projecten bepaald. Bij eigen gronduitgifte was de gemiddelde score in 2017 8,5 op een schaal van 10. De GPR bestaat uit vijf onderdelen. Bij de gronduitgifte over 2017 heeft energie met 10 de maximale score behaald. Door het opwekken van energie met zonnepanelen betekent het wel dat de milieu score omlaag gaat. In dit aspect wordt namelijk de milieubelasting bij de productie van zonnepanelen meegenomen. Gezondheid, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde scoren allen zeer hoog. Deze aspecten beoordelen onder andere de ruimtelijke kwaliteit, flexibiliteit en voorzieningen van de woningen en appartementen.

4. Cirkel van Invloed - Wonen

De Johan de Meesterstraat tweede bij landelijke Klimaatstraatprijs

Utrecht staat al vier jaar op rij in de landelijke top van beste Klimaatstraat. In 2017 werd de Johan de Meesterstraat in Nieuw Engeland tweede dankzij de inspanningen van bewoners Katya Ivanova, Saskia Kaspersen en Sarah Gelens.

Katya: "Deelnemers van het Klimaatstraatfeest kunnen elk jaar van oktober tot maart punten verzamelen met energiebesparende acties. De straat met de meeste punten wint. Dit jaar hebben we bijvoorbeeld een informatieavond georganiseerd voor bbewoners over vloer-isolatie. Later hebben we gezamenlijk vloeren geïsoleerd. Zulke acties leveren veel punten op, maar ook kleine dingen tellen. We hebben kleren en schoenen geruild, kruidenplantjes geplant in de straat en huizen gecheckt op naden en kieren." Saskia vult aan: "Ik heb nu een regenton in de tuin om planten water te geven. Het is zonde om dat met kraanwater te doen. Terwijl je bezig bent, word je je daar wel van bewust."

'Het Klimaatstraatfeest brengt bewoners bij elkaar'

Gloeilampenpolitie

Sarah: "We werden heel creatief in het bedenken van acties. Zo bracht ik mijn schoenen naar de schoenmaker. Ook dat bleek punten op te leveren, je hoeft geen nieuwe schoenen te kopen als je ze laat maken. Zelfs onze kinderen werden fanatiek. Die zijn als 'gloeilampenpolitie' de straat afgegaan. Ook hebben ze op school een spreekbeurt gehouden over het Klimaatstraatfeest." Saskia vertelt dat dit de derde keer was dat de straat meedeed. “We hebben vorige keer ontdekt dat andere deelnemers op het laatste moment nog heel veel punten binnenhaalden. Dit jaar waren we daar op voorbereid en zijn we in de laatste week nog heel hard bezig geweest om zoveel mogelijk punten te scoren."

Duurzame ontdekbus

Saskia: "Met de tweede plek zijn we heel erg blij. Dat we niet gewonnen hebben, vinden we helemaal niet erg. Met het prijzengeld organiseren we een klimaatneutraal straatfeest. Met duurzame producten, een ijscokar op zonne-energie. En er komt een duurzame ontdekbus voor de kinderen waarin ze allerlei proefjes kunnen doen." Katya voegt toe: "De uitstraling van de straat is uiteindelijk niet echt veranderd, maar de bewustwording is wel vergroot. Sommigen buren werden echt enthousiast, we hebben nu nog steeds een WhatsApp-groepje waarin we contact houden. Ik vind het heel mooi om te zien dat het Klimaatstraatfeest bewoners bij elkaar brengt."

4. Cirkel van Invloed

Geothermie

In 2017 is zowel landelijk als in Utrecht de aandacht voor geothermie sterk toegenomen. Op 19 juni september 2017 is de Green Deal UDG ondertekend tussen het ministerie van EZK en 7 consortia over onderzoek en ontwikkeling van ultradiepe geothermie (meer dan 4 km). Utrecht ondersteunt samen met de Provincie het consortium GOUD (Geothermie Oost Utrecht Duurzaam) als 1 van de betrokken partijen die willen investeren in deze nieuwe energiebron. In 2018 start een intensief programma van seismisch onderzoek, waarna in 2019 mogelijk proefboringen volgen. Tegelijkertijd is onder de naam LEAN een nieuw initiatief gestart met betrokkenheid van TNO, energiebedrijven en Provincie om ook de potentie van "gewone" diepe geothermie te gaan exploreren, vooral als voedingsbron voor het warmtenet. Ook hierover wordt in 2018 besloten. Beide initiatieven zijn bedoeld om voor 2030 een substantiële bijdrage te leveren aan de verduurzaming van de warmtevoorziening van Utrecht. Provincie en gemeente hebben op 27 november een werkconferentie over geothermie georganiseerd om netwerkvorming en kennisuitwisseling over deze nieuwe technologie te bevorderen.

Rijnenburg

Tijdens de behandeling van de voorjaarsnota op 30 juni 2016, is motie ‘Bouwpauze in Rijnenburg’ (M107) aangenomen. In deze motie is uitgesproken dat Rijnenburg een zogenaamd ‘pauzelandschap’ is, wat betekent dat er op korte- en middellange termijn geen woningbouw zal plaatsvinden. Deze situatie biedt ruimte voor grondeigenaren, initiatiefnemers en projectontwikkelaars om te verkennen welke mogelijkheden er zijn op het gebied van opwekking van duurzame energie. Na het aannemen van deze motie hebben diverse partijen zich gemeld bij de gemeente als initiatiefnemer voor de mogelijke realisering van duurzame energie opwekking in en nabij Rijnenburg.

In een aantal stadsgesprekken is de gemeente Utrecht daarom gaan onderzoeken op welke manier grootschalige duurzame energieopwekking in de polder Rijnenburg en Reijerscop (1.200ha) gerealiseerd kan worden.

Om zowel inwoners van Utrecht, Nieuwegein en IJsselstein als andere belanghebbenden te betrekken, hebben initiatiefnemers en de gemeente Utrecht in maart en april 2017 een stadsgesprek met de regio georganiseerd. Met het stadsgesprek zijn een aantal kaders meegeven voor de ontwikkeling van Rijneburg en Reijerscop tot energielandschap. De gemeenteraad heeft deze kaders in een startnotitie in juni 2017 vastgesteld en meegegeven aan de initiatiefnemers. Door de gemeenteraad is ook verzocht om onder meer een onafhankelijk procesbegeleider aan te stellen en minimaal vier verschillende scenario’s op te stellen voor een energielandschap.

In opdracht van de gemeenteraad zijn bewoners en omwonenden, initiatiefnemers en belanghebbenden minimaal vier onderscheidende scenario’s voor een samenhangend energielandschap gaan ontwerpen met daarin verschillende varianten voor duurzame energie uit zon, wind of een combinatie daarvan. De zeven initiatiefnemers zijn gevraagd het optimum te zoeken tussen energieopbrengst, ruimtelijke waarden, ecologische- en natuurwaarden, functies in het gebied, financiële participatie en het beperken van hinder. Het ontwerpproces bestaat uit 2 soorten bijeenkomsten die elkaar steeds opvolgen: ontwerpateliers en werkbijeenkomsten. In de ontwerpateliers werken leden van de uitwerkingsgroep (bewoners van de polder en omwonenden), ontwerpbureau Bosch Slabbers, initiatiefnemers en ambtenaren van de gemeente Utrecht samen de scenario’s van het energielandschap uit. Zij presenteren de schetsen van de scenario’s tijdens werkbijeenkomst in de wijk en gaan daarover in gesprek met andere omwonenden en belanghebbenden. Na de werkbijeenkomsten nemen zij de opbrengst mee in de verdere uitwerking van de scenario’s die daarna weer terugkomen in de volgende werkbijeenkomst. Na 3 of 4 rondes van ontwerpateliers en werkbijeenkomsten moeten er minimaal vier uitgewerkte scenario’s liggen. De omliggende gemeenten krijgen de gelegenheid om te reageren. Daarna neemt de gemeenteraad van Utrecht een besluit, naar verwachting eind 2018.

4. Cirkel van Invloed - Bedrijven

Bedrijven

Wat is er gebeurd in 2017?

- Het deelprogramma bedrijven richt zich op verduurzaming van zakelijk vastgoed in Utrecht. Hierbij worden twee sporen bewandeld: stimuleren en handhaven ('de Utrechtse mix'). Volgens de wet moeten bedrijven alle energiebesparende maatregelen die zich binnen vijf jaar terugverdienen nemen. De stimuleringsaanpak richt zich op verdergaande ambities, met als uiteindelijke doel volledig klimaatneutrale bedrijven.
- De focus van het deelprogramma ligt op midden- en grootverbruikers van energie. Dit zijn ongeveer 1.300 bedrijven. Hiervan is inmiddels 85% bereikt door stimulering en/of handhaving.
- De provincie heeft besloten zich aan te sluiten bij het Energiefonds Utrecht en garant te gaan staan voor een extra fondsvermogen ingebracht door de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Het fondsvermogen is daarmee vergroot van 6 miljoen naar 21 miljoen, en toegankelijk gemaakt voor investeringen voor de gehele provincie. In januari 2018 is het fonds in zijn nieuwe vorm gelanceerd. In de afgelopen jaren was het budget van 6 miljoen geheel benut.
- Het Energie Collectief Lage Weide is uitgebreid naar het bedrijventerrein De Wetering – Haarrijn. Onder de nieuwe naam Energie Collectief Utrechtse bedrijven (ECUB) worden ondernemers van de aangesloten bedrijventerreinen ondersteund bij het verduurzamen van hun bedrijfsvoering. Eind 2017 had ECUB 47 leden, waarvan er 40 gevestigd op Lage Weide en 7 op De Wetering – Haarrijn. In de voorjaarsronde van de SDE+ werd 13,5 megawatt toegekend in het werkgebied van ECUB (van de 19,5 voor Utrecht totaal).
- De Healthy Urban Office Challenge heeft 33 goede voorbeelden van groene, gezonde en slimme kantoren in de regio Utrecht opgeleverd. Deelnemende kantoren werden beoordeeld op de aspecten energie, circulair, mobiliteit, groen, gezond en slim. Warmtebouw Utrecht werd verkozen tot winnaar van 2017. De challenge werd georganiseerd door gemeente Utrecht, gemeente Amersfoort, Provincie Utrecht en de Economic Board Utrecht.
- Eind 2016 is met negen Utrechtse zorginstellingen een samenwerkingsovereenkomst afgesloten over de implementatie van de Milieuthermometer Zorg. Daarin is afgesproken dat de zorginstellingen binnen twee jaar na ondertekening minimaal het bronzen niveau hebben behaald en binnen drie jaar het zilveren niveau. November 2017 heeft de eerste zorginstelling het bronzen certificaat behaald; een jaar eerder dus dan afgesproken. De deelnemende organisaties vormen samen een community of practice waarbinnen kennis en ervaringen worden gedeeld. Deze CoP is in 2017 drie keer bijeen geweest. In december is aan de U10 bestuurstafel Energietransitie en Duurzaamheid besloten om deze aanpak voor het verduurzamen van de zorg regionaal uit te rollen.

4. Cirkel van Invloed - Bedrijven

Bedrijven

Wat is er gebeurd in 2017?

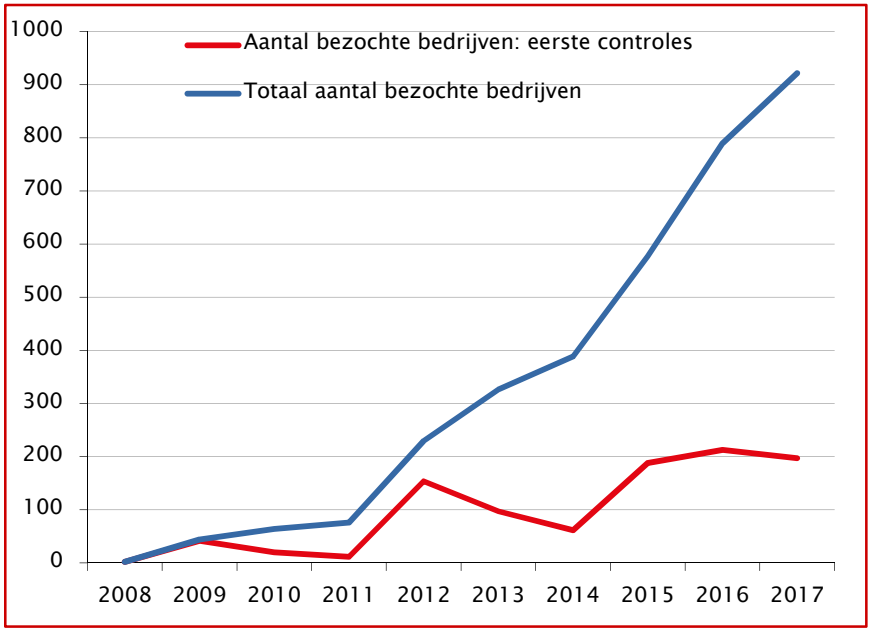
- In 2017 namen 11 sportverenigingen concrete energiemaatregelen in het kader van het project VSU energie, variërend van LED veldverlichting en zonnepanelen tot implementatie van een energiemanagementsysteem. Er werd ca. € 370.000 geïnvesteerd in verduurzaming: het totaal sinds 2015 komt daarmee op € 915.000. Hiermee wordt jaarlijks 872.000 kWh en 7.000 m³ gas bespaard. Zo'n 50 van de ruim 60 sportaccommodaties in eigendom van verenigingen hebben inmiddels een klimaatscan uit laten voeren en 27 clubs zijn daadwerkelijk overgegaan tot maatregelen.
- In 2017 zijn 9 festivals begeleid naar een "A Greener Festival Award". Hiervan hebben vier festivals hun Award ontvangen tijdens Eurosonic Noorderslag in Groningen begin 2018. Bij 5 festivals zijn in 2017 nulmetingen verricht en verbeterplannen opgesteld. Deze festivals zullen in 2018 door de A Greener Festival organisatie worden beoordeeld. Verder zijn een workshop en masterclass duurzaamheid georganiseerd voor Utrechtse festivalorganisaties, waarin kennis en ervaringen zijn gedeeld.
- In juni is een informatiebijeenkomst georganiseerd speciaal voor horecaondernemers. Behalve voorlichting en een informatiemarkt deelden drie horecaondernemers hun eigen ervaringen met het verduurzamen van hun bedrijfsvoering. Binnen het bestaande horecaloket van de gemeente Utrecht is een pagina toegevoegd over mogelijke maatregelen voor energiebesparing voor de horeca. Een soortgelijke bijeenkomst vond plaats voor retail. Deze werd helaas echter veel minder goed bezocht.
- In samenwerking met Uneto-VNI, OTIB en de Provincie Utrecht is in oktober een masterclass voor installateurs georganiseerd, met als doel deze branche uit te dagen om hun zakelijke klanten goed te adviseren over duurzame besparingsmogelijkheden.

Wat werkte minder en wat leerden we daarvan?

- Kleinere ondernemers hebben behoefte aan heel concrete informatie en tips. Partijen als accountants en installateurs kunnen een rol spelen in het onder de aandacht brengen van energiebesparingsmogelijkheden. Installateurs zijn echter nog niet altijd goed toegerust om duurzaamheidsadviezen te geven. De 'default' is toch nog vaak gebaseerd op standaard technieken en werkwijzen.
- Kleine ondernemers kunnen maar moeilijk tijd vrij maken voor informatiebijeenkomsten. Laagdrempelige, concrete tools zoals de Milieubarometer of goede, onafhankelijke informatie over besparingsmogelijkheden kunnen hier uitkomst bieden.
- Veel retailers vallen onder landelijke ketens en hebben geen plaatselijke deskundigheid m.b.t. verduurzaming. Utrecht pleit landelijk voor een concernaanpak waarbij afspraken worden gemaakt over de gehele keten.
- De beste reclame is en blijft goede voorbeelden van collega-ondernemers. Daarom worden in alle bijeenkomsten en communicatie-uitingen over duurzame bedrijven zoveel mogelijk ondernemers zelf aan het woord gelaten.
- Nu een groot deel van de sportaccommodaties is bereikt en veel maatregelen zijn genomen, kan de intensiteit van het project VSU energie omlaag.
- Hetzelfde geldt voor duurzame evenementen. Veel van de grotere outdoor festivals zijn inmiddels bereikt. Voor de kleinere festivals is het traject naar een A Greener Festival Award eigenlijk te zwaar, d.w.z. de inspanning weegt niet op tegen de mogelijke resultaten. De intensiteit van dit project kan daarom ook omlaag. Door duurzaamheidsvoorwaarden op te nemen in de vergunningverlening, locatieprofielen en subsidievoorwaarden voor festivals kan de gemeente (blijven) sturen op gewenste maatregelen.

4. Cirkel van Invloed - Bedrijven

16. Aantal bezochte bedrijven

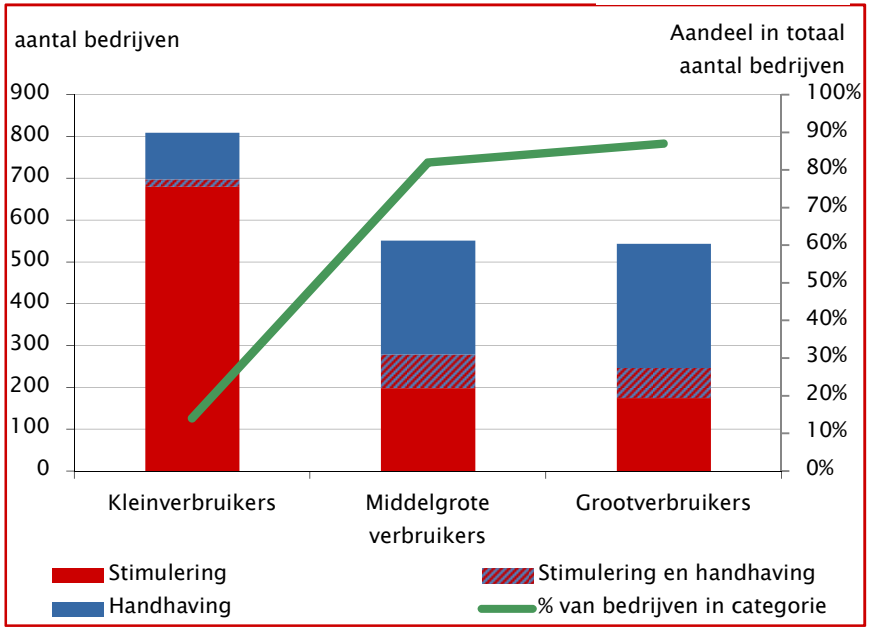

Bron: Gemeente Utrecht

In 2017 zijn 197 energiecontroles uitgevoerd. Het totale aantal energiecontroles komt daarmee op 922. Tijdens handhavingsbezoeken wordt gecontroleerd of bedrijven alle maatregelen met een terugverdientijd kleiner dan 5 jaar hebben getroffen. Deze maatregelen zijn wettelijk verplicht. In de praktijk gaat het dan meestal om maatregelen op het gebied van doelmatig beheer en onderhoud, monitoren van het energiegebruik en het beperken van warmteverlies bij appendages en leidingen.

Daarnaast wordt informatie verstrekt over de doelstellingen van de gemeente Utrecht en de verschillende instrumenten waar bedrijven gebruik van kunnen maken als zij verder willen gaan dan het wettelijk minimum zoals de milieubarometer, het Energiefonds Utrecht, ECUB en de versnellingscapaciteit Zon.

17. Bedrijven in overheidsaanpak energiebesparing

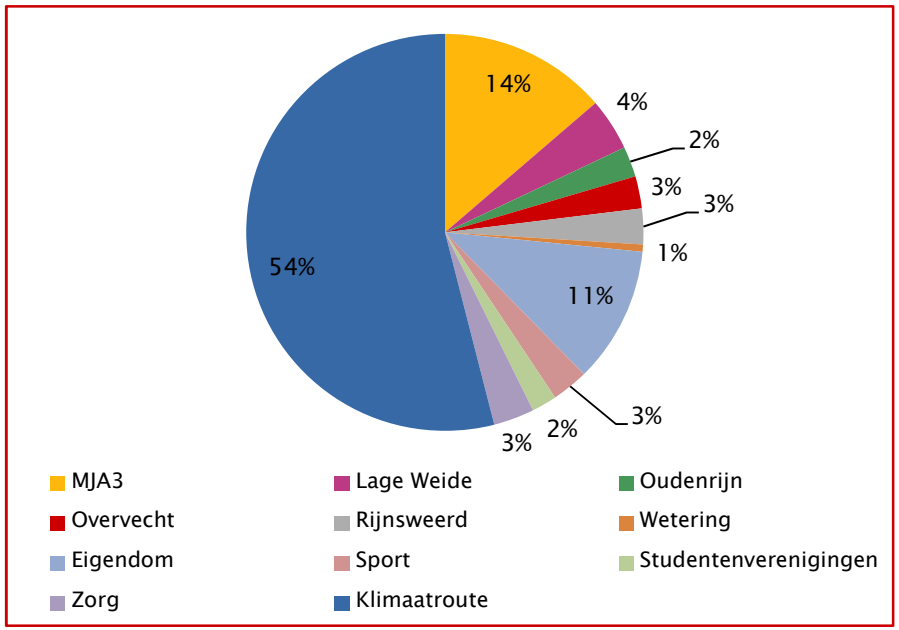
Bron: gemeente Utrecht

Het programma Utrechtse Energie gebruikt een mix van instrumenten om CO_2 reductie te realiseren bij bedrijven. De mix is een combinatie van vrijwillige afspraken met als stok achter de deur handhaving. In totaal zijn ongeveer 7.100 bedrijven in beeld. Het bereik van de instrumenten varieert van 87% voor de grote energieverbruikers tot 82% bij middelgrote verbruikers en 14% bij kleinverbruikers. Bij de kleinverbruikers gaat het alleen om bedrijven die onder de wet milieubeheer vallen. Veel andere kleinverbruikers, waar niet wordt gecontroleerd voor de wet milieubeheer, zijn niet in beeld.

Kleingebruikers: <50.000 kWh elektriciteit en <25.000 m³ aardgasequivalenten brandstof/jaar. Middelgrote gebruikers: ≥50.000 kWh en ≤200.000 kWh elektriciteit, ≥ 25.000 m³ en ≤75.000 m³ aardgasequivalenten brandstof /jaar. Grootgebruikers: > 200.000 kWh elektriciteit of > 75.000 m³ aardgasequivalenten brandstof/jaar.

4. Cirkel van Invloed – Bedrijven

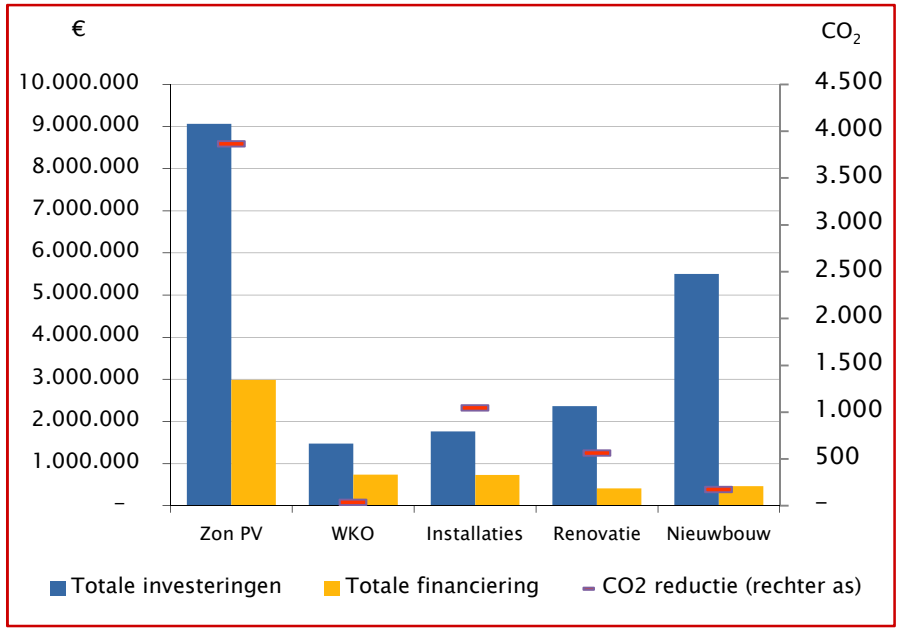
18. Aantal bedrijfsvestigingen bereikt met verschillende instrumenten

Bron: gemeente Utrecht

Het aantal bedrijven in Utrecht dat sinds de start van het deelprogramma bereikt is met verschillende stimulerende instrumenten is 1.174. Daarvan doen 161 bedrijven mee met de landelijke MJA3 (Meerjarenafspraak Energie-efficiëntie afspraken), zijn 151 bedrijven bereikt via een gebiedsgerichte aanpak en 228 via een branchegerichte benadering. Daarnaast kregen 634 ondernemers – met name de kleinere horeca en retailbedrijven – een energiescan van Klimaatroute met daarin advies over te nemen maatregelen.

19. Energiefonds

Bron: gemeente Utrecht

Het Energiefonds Utrecht is sinds januari 2018 uitgebreid naar de Provincie. Het fondsvermogen is daarmee vergroot van € 6 miljoen naar € 21 miljoen. Eind 2017 was daarvan € 5,4 miljoen gefinancierd bij 28 projecten. Dit zijn: 12 voor zon PV, 10 voor installaties, 4 voor renovaties, 1 voor WKO en 1 voor nieuwbouw.
De totale investeringen die met behulp van het fonds in 2017 zijn gepleegd bedragen € 20,2 miljoen euro.

4. Cirkel van Invloed - Zon

De realisatie van zonnepanelen is een belangrijke stap om Utrecht klimaatneutraal te krijgen. We hebben als doel om in 2020 10% van het dakoppervlakte belegd te hebben met zonnepanelen. Stedin maakte augustus 2017 bekend dat Utrecht de ranglijst van gemeenten met het meeste geregistreerde vermogen zonne-energie aanvoert in het stedin verzorgingsgebied. Een bericht waar we erg trots op zijn en ons vertrouwen geeft dat we ons doel kunnen halen. Samenwerking met en afstemming tussen partijen in Utrecht is hierin echter essentieel. In 2017 hebben we een analyse gemaakt op welke 3 gebieden we het effectiefst kunnen stimuleren: bedrijven, zonnevelden en particulieren. Om de benodigde versnelling op deze drie gebieden te bewerkstelligen, hebben we een aanbesteding afgerond. Drie externe adviseurs hebben de opdracht gekregen ons te adviseren waar en hoe we de versnelling kunnen realiseren om de doelstelling in 2020 te kunnen halen. Dit doen we door bedrijven actief te ondersteunen bij het aanvragen van SDE+ subsidie en het begeleiden bij de realisatie van gehonoreerde SDE+ aanvragen.

De 3 meest geschikte locaties van zonnevelden helpen we mogelijk te maken door de proceskosten vanuit het programma voor te financieren en collega's hierin te adviseren in de benodigde bestemmingsplanwijziging en tendercriteria. Voor particuliere woningeigenaren hebben we vooral vanuit onze aanjaagrol twee grootschalige inkoopacties gestimuleerd. In de rol van organisator en coördinator hebben we de beleidsregel Collectieve Zonne-energieprojecten geëvalueerd en een nieuw voorstel geschreven wat begin 2018 door college is besloten. Hierdoor is € 250.000,- de komende twee jaar (2018-2019) beschikbaar voor collectieve zonne-energie projecten. Dit is een mooie kans voor onze inwoners die geen eigen dak (bijv. huurders) of financiële middelen hebben, wel deel kunnen nemen aan een collectief zonne-energie project. Het is belangrijk dat duurzame energie ook voor deze groep beschikbaar is.

Wat is er gebeurd in 2017?

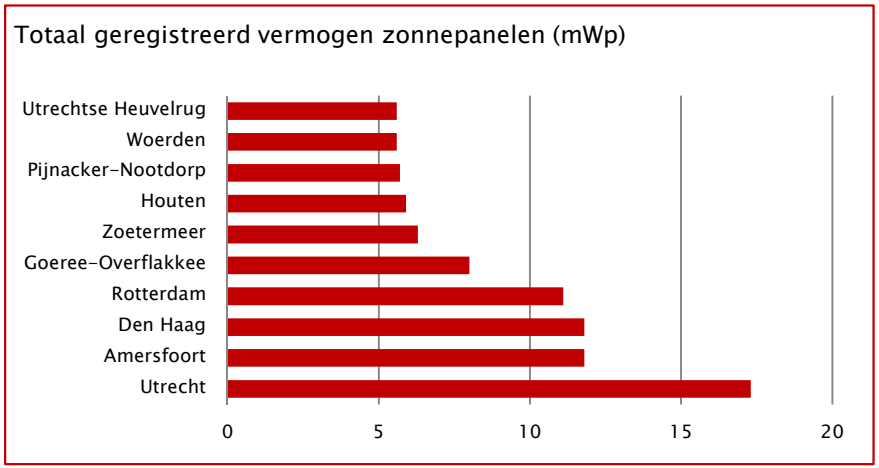
Utrecht nog steeds koploper

- Sinds 2011 is het aantal zonnepanelen op daken in Utrecht sterk in opkomst. Aan het einde van 2014 was een oppervlakte van ongeveer 62.000 m2 uitgerust met zonnepanelen. Het aantal panelen groeide de afgelopen jaren sneller dan in de rest van Nederland, wat in 2015 werd beloond met Solar City Award. Anno 2017 ligt er op bijna 4,5% van het totale geschikte dakoppervlak zonnepanelen. De panelen produceren een hoeveelheid elektriciteit vergelijkbaar met het verbruik van ruim 5.500 huishoudens.
- Volgens Stedin in de eerste helft van 2017 is het vermogen van daken met zonnepanelen in de Randstad met 25% gegroeid in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar. Per maand komen er dus 1.000 nieuwe geregistreerde zonnedaken bij. Nog nooit groeide het aantal zonnepanelen volgens Stedin zo hard. Stedin telt nu 295 megawattpiek pv-vermogen dat geregistreerd is. De ranglijst van gemeenten met het meeste geregistreerde vermogen zonne-energie wordt aangevoerd door Utrecht. Andere jaren was dat Den Haag die nu de tweede plek deelt met Amersfoort.

4. Cirkel van Invloed - Zon

20. Gemeentelijk vermogen zonnepanelen bij Stedin

De top 10 in het Stedin-werkgebied is als volgt:

Bron: Stedin

SDE+ 2017

In de tweede SDE+-ronde (=najaarsronde) van het kalenderjaar 2017 werd voor ruim 3,2 gigawattpiek SDE+-subsidie zon-pv aangevraagd. Begin maart 2018 meldt RVO dat de afhandeling van de najaarsronde nog niet is afgehandeld. Dit betekent dat we moment van schrijven niet weten hoeveel SDE+ aanvragen voor Utrecht in totaal is gehonoreerd. In de eerste ronde (=voorjaarsonde) stond Utrecht op derde plaats in de top van gemeente met meeste SDE+ aanvragen in de eerste ronde met 52 aanvragen voor 19,5 MWp. Ter vergelijking: Amsterdam staat op nummer 1 met 91 aanvragen voor 33,4 MWp.

Zonnevelden

In aanvulling op zon pv op daken willen we locaties benutten om ook zonnevelden aan te leggen waar mogelijk in de stad. We hebben in 2017 gewerkt om de geschikte locaties vanuit de uitgevoerde quickscan belegd te krijgen in de Utrechtse gemeentelijke organisatie.

- Zonneveld Geluidswal A12 (potentieel vermogen 5 MWp)
  Het startdocument zonnepark wal A12 is augustus 2017 aangenomen door B&W. Er wordt gewerkt om eind 2018 raadsbesluit te hebben op de bestemmingsplanwijziging en tendercriteria.
- Zonneveld Meijerwetering (potentieel vermogen 3 MWp)
  Opstellen en sluiten ontwikkel- en huurovereenkomst met initiatiefnemer Energie-U.
  Er wordt gewerkt om midden 2018 collegebesluit te hebben op procedure projectbesluit en eind 2018 raadbesluit te hebben op aanpassing AVVGB .
- Drijvende zonnepanelen Haarrijnse Plas (potentieel vermogen 4 MWp)
  Milieuonderzoeken worden uitgevoerd voor collegebesluit op de bestemmingsplanwijziging medio september 2018.
- Zonneveld Overvecht
  Deze locatie is door eigenaar (UVO) teruggetrokken als geschikte locatie voor een zonneveld. De groei van de stad concurreert veel met de zonnevelden, hier is de keuze gemaakt om de sportvelden voorrang te geven.

4. Cirkel van Invloed - Zon

Collectieven

- Beleidsregel Collectieve Zonne-Energie projecten
  - Het beschikbare budget is op en per juli 2017 is de regeling geëindigd
  - Dankzij de beleidsregel verwachten we een bijdrage van 1 MWp aan het opgewekt vermogen.
  - Door de subsidieregeling zijn 17 projecten uitgevoerd en is er veel kennis opgedaan, op het gebied van collectieve aankopen voor bewoners (Leidsche Rijn, Zonnig030); realisatie van zonnepanelen bij VvE's (Groot dak zoekt Zon); realisatie van zonnepanelen bij sportverenigingen (VSU) en realisatie van 2 postcoderoosprojecten (Buurtstroom).
- In 2017 rondden we twee groepsaankopen af: SamenZonneEnergie van iChoosr en Groepsaankoop Zonnepanelen van Regionaal Energieloket.
- De groepsaankoop SamenZonneEnergie van Ichoosr heeft 185 gerealiseerde zonnesystemen opgeleverd. Voor de groepsaankoop Zonnepanelen van Regionaal Energieloket, hebben 420 inwoners zich ingeschreven (dit zal gaan om ongeveer 790 panelen).

Evenementen

Dakconferentie 'Het Dak van Utrecht geeft energie' 2017:
Er was hiervoor een opkomst van ruim 120 mensen en een goed programma. Ongeveer 80 Utrechtse partijen ondertekenden het Manifest 'Het dak van Utrecht geeft Energie', het symbool van onze samenwerking.

Zon-10-daagse 2017:

- Het programma van de Zon-10-daagse heeft alle doelgroepen bediend: van kinderen, scholen, bedrijven, woningeigenaren, corporaties tot huurders.
- In de hal richtten we het Informatiepunt van de Zon-10-daagse in, o.a. de Energieambassadeurs gaven op twee middagen persoonlijk advies tijdens Inloopspreekuur.
- I.s.m. NMU organiseerden we een inspiratiesessies voor gemeente, projectontwikkelaars en collectieven om gezamenlijk opties voor collectieve zonne-energie te verkennen voor ruim 60 bezoekers.
- Ruim 80 man bezocht de Inloopavond Zonne-Energie met als afsluiting de Zonneborrel.

4. Cirkel van Invloed - Zon

Corporaties

De prestatieafspraken van de gemeente met de corporaties lijken hun vruchten af te werpen. GroenWest, Bo-ex en Mitros hebben hun plannen voor PV vastgesteld en gaan over tot daadwerkelijke realisatie. Portaal is bezig met het opstellen van een plan voor een gelijksoortige aanpak als Bo-ex.

Maatschappelijk vastgoed - Scholen

Medio december ronden we het project Zon op School af. Sinds november 2016 voert SoftEnergy in gezamenlijk opdracht van UVO Onderwijshuisvesting en Utrechtse Energie een onderzoek uit naar het potentieel voor zonne-energie op Utrechtse schooldaken, de zogenaamde Scholenscan. Voor ieder school zijn de technische en financiële mogelijkheden in kaart gebracht in een maatwerkrapport. Dit als vervolg op het onderzoek van 2011/2012. Behaalde resultaten:

- Van de 150 scholen hebben 120 scholen gegevens beschikbaar gesteld t.b.v. scholenscan.
- 49 scholen hebben aangegeven geen interesse te hebben vanwege obstakels die zij zien.
- Van de 71 scholen zijn business cases uitgewerkt.

Van de 71 scholen zijn 40 scholen geschikt of zeer geschikt met een potentiele opbrengst van 2,28 MWp. Voor deze scholen is een eerste rapportage uitgewerkt met de technische en financiële mogelijkheden in kaart gebracht. Hiervoor zijn drie zonnestroomregelingen onderzocht: salderen, SDE-subsidie en postcoderoosregeling.
Van de 40 scholen worden de komende maanden 10 scholen begeleid in de realisatie van de zonnesystemen. Deze zullen naar verwachting in 2018 zijn gerealiseerd. De andere 30 scholen gaan zelfstandig aan de slag.

Wat werkte minder, en wat leerden we daarvan?

Algemeen

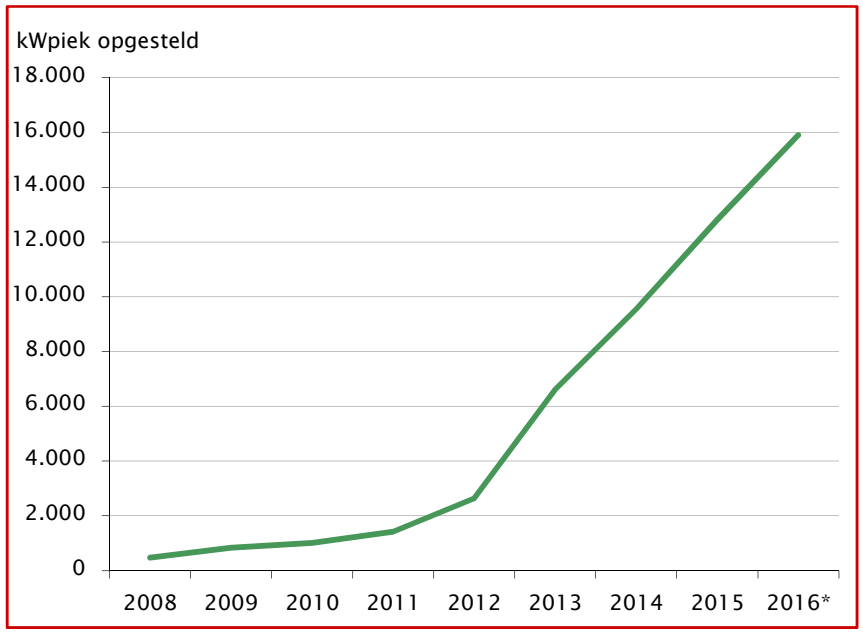
- De groei van de stad concurreert veel met de zonnevelden, er is een schaarste waardoor de beschikbaarheid van zonnevelden kleiner is dan we dachten.
- Corporaties hebben zich in de prestatieafspraken niet gebonden aan een concrete doelstelling met zoveel % procent belegd met zonnepanelen. In de prestatieafspraken voor 2018 gaan we hier concretere afspraken voor maken.

Zon10daagse 2017

Geen enkel bedrijf schreef zich in voor de gratis Zonconsulenten voor bedrijven i.s.m. Energiefonds, ook de opkomst van de Inloopavond viel tegen t.o.v. vorig jaar. Doordat het programma alle doelgroepen bediende, was het erg lastig om met de communicatie deze doelgroepen even goed te bereiken.

4. Cirkel van Invloed - Zon

21. Zonnestroom vermogen

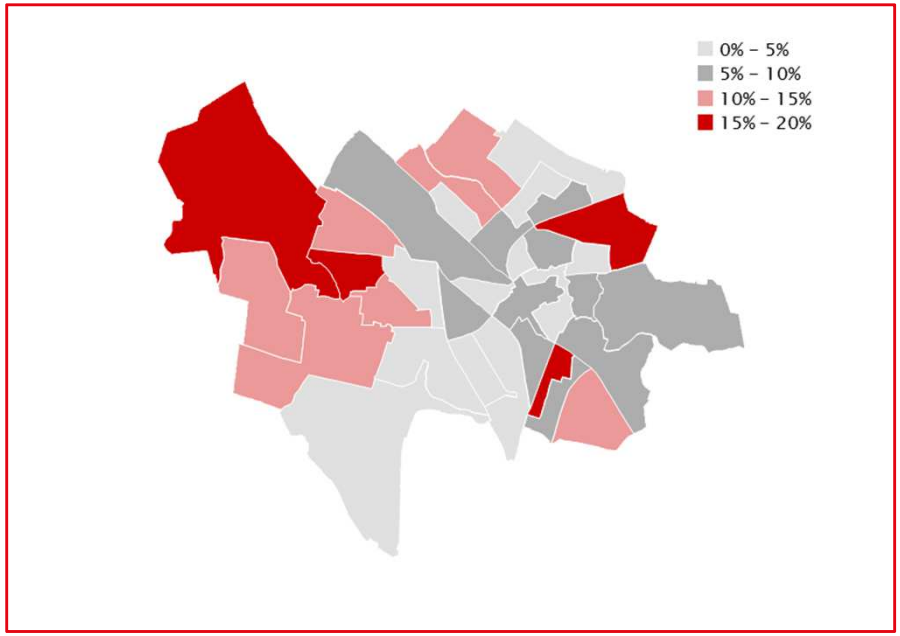
Bron: Klimaatmonitor RWS, *cijfers voor 2016 zijn voorlopig

Het opgestelde zonnestroomvermogen groeide tussen 2015 en 2016 met een kwart (24%) en bereikte een indicatieve omvang van 15,9 MWpiek. De elektriciteitsproductie van deze panelen is gelijk aan het stroomverbruik van zo'n 5.500 woningen. In 2018 worden de gegevens door CBS geactualiseerd tot en met 2017.

Het gemiddeld elektriciteitsverbruik van een Utrechtse woning is 2.530 kWh per jaar. Dit is substantieel onder het landelijk gemiddelde van 2.910 kWh per jaar. De gemiddelde elektriciteitsproductie per zonnepaneel is 875 kWh/kWpiek/jaar.

22. Milieu en energie sparen met zonnepanelen

Gemeente Utrecht

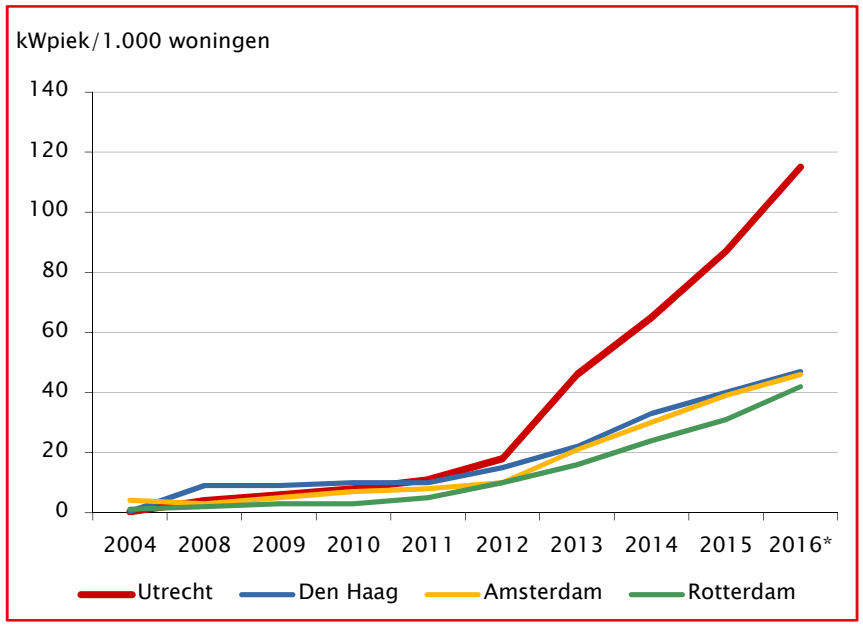

Bron: Inwonersenquête gemeente Utrecht

In 2017 gaf 9% van de Utrechters aan energie op te wekken via zonnepanelen om milieu en energie te sparen. In Tuindorp is het aandeel inwoners dat aangeeft energie op te wekken via zonnepanelen om milieu en energie te sparen het grootst (18%), gevolgd door Oud Hoograven (17%).

4. Cirkel van Invloed - Zon

23. Zonnestroom vermogen per 1.000 woningen

Bron: Klimaatmonitor RWS. *) cijfers voor 2016 zijn voorlopig

Het geregistreerde opgestelde zonnestroom vermogen per 1.000 woningen bereikte in 2016 in Utrecht een omvang van 115 kWpiek. Dit is een factor 2-3 hoger dan in de drie andere grote steden. Aankomend jaar worden de cijfers bijgewerkt tot 2018.

5. Cirkel van lobby en beïnvloeding

In de Utrechtse Energieagenda's is het belang van het intensiveren van de lobby en kennisagenda benadrukt, om mogelijkheden te scheppen die er nu niet of onvoldoende zijn. Het succes van de Utrechtse aanpak is immers voor een groot deel afhankelijk van Europees en Rijksbeleid. Strengere normen voor bijvoorbeeld elektriciteitsproductie of mobiliteit kunnen de lokale CO_2 uitstoot beperken en door wettelijke experimenteerruimte worden innovatieve Utrechtse projecten mogelijk. De Utrechtse lobby richt zich op het verbeteren van de randvoorwaarden voor Utrechtse energieprojecten, onder andere door actief input te leveren voor relevante beleidsstukken, knelpunten in wet- en regelgeving te agenderen aan de hand van concrete praktijkvoorbeelden, het verbeteren van de financierbaarheid van energieprojecten en samenwerking met lokale, regionale, landelijke en Europese partijen.

Wat is er gebeurd in 2017?

- Wethouder Lot van Hooijdonk heeft deelgenomen aan drie ronde tafels op rijksniveau, één over de Wet Voortgang Energietransitie, met daarin belangrijke passages over o.a. lokale experimenteerruimte en de rol van lokale netbeheerders, één over het schrappen van de aansluitplicht op aardgas en één over lage temperatuur warmte. Eén van de uitkomsten van deze discussies is dat in januari 2018 de Tweede Kamer heeft ingestemd met de Wet Voortgang Energietransitie. Via een amendement is daarbij ook de gasaansluitplicht voor nieuwbouw geschrapt. Dit brengt Utrechtse projecten op het gebied van aardgasvrije wijken een stapje dichterbij.
- Onze subsidieaanvraag voor het Europese Smart Cities Lighthouse project IRIS is goedgekeurd. Hierin trekken we samen op met Bo-Ex, Utrecht Sustainability Institute / Universiteit Utrecht, LomboXnet, ENECO, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU), STEDIN, Qbuzz, Civity en KPN. Partnersteden zijn onder andere Göteborg en Nice. Het IRIS project streeft naar een versnelde integratie van initiatieven op het gebied van energie, mobiliteit en ICT op wijkniveau en wordt de komende jaren concreet uitgewerkt in Kanaleneiland.
- In maart 2017 is de Green Deal aardgasvrije wijken getekend in Utrecht. Wij waren een van de 31 gemeenten die hier hun handtekening onder hebben gezet, samen met 5 netbeheerders, Netbeheer Nederland, IPO en VNG.
- Utrecht heeft als voorzitter van de werkgroep energie van Eurocities de reactie op het EU Energy Package gecoördineerd, deelgenomen aan het Eurocities Environmental Forum en aan een bijeenkomst van de Europese Commissie over de Urban Agenda.
- We hebben deelgenomen aan de Warmtetafels van het ministerie van EZ en input geleverd voor enkele wetswijzigingen op dit gebied (warmtebesluit, warmteregeling, herziening Warmtewet). In februari heeft de tweede kamer ingestemd met de nieuwe Warmtewet.
- We hebben de eigen investeringsopgave die gemoeid is met de doelstelling om in 2030 klimaatneutraal te zijn in kaart laten brengen, en input geleverd voor de investeringsagenda's van de G4 en de VNG.
- Net als in voorgaande jaren hebben we in 2017 actief samengewerkt met de U10, G4 en de VNG, onder andere via de U10 bestuurstafel Energie en Duurzaamheid, de bestuurlijke G4 duurzaamheid en de VNG commissie Milieu, Energie en Mobiliteit. Ook hebben we een inhoudelijke bijdrage geleverd aan werkbezoeken van staatssecretaris Dijksma, de DG Wonen, de DG Energie, VVD kamerleden en minister Ollongren aan Utrecht.
- In U10 verband is een ruimtelijke- economische koers 2040 verschenen. Deze onderstreept de koers om als regio een ontmoetingsplaats voor Healthy Urban Living te zijn waarin groen, gezond en slim de kernbegrippen zijn.